

Psychologické a právní dopady trestné činnosti na mladistvé delikventy

Bc. Martin Florjančič

Diplomová práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Martin Florjančič**
Osobní číslo: **A13307**
Studijní program: **N3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Psychologické a právní dopady trestné činnosti na mladistvé delikventy**
Téma anglicky: **The Psychological and Legal Impacts of Crime on Juvenile Delinquents**

Zásady pro vypracování:

1. Seznamte se s problematikou kriminality mládeže.
2. Zaměřte se na psychologické a právní dopady trestné činnosti.
3. Popište druhy trestné činnosti páchané mladistvými delikventy, jejich význačné rysy a vztah ke genetickým predispozicím jedinců zahrnutých v dané věkové kategorii.
4. Analyzujte proces vyšetřování, podání vysvětlení, výslech a odsouzení se zaměřením na případné psychické dopady.
5. Navrhněte opatření.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. ZAPLETAL, J. Kriminologie. Díl II., Zvláštní část. Praha: Policejní akademie ČR, 1999. 170 s. ISBN 80-7251-003-7.
2. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2.
3. JELÍNEK, J. Trestní zákoník a trestní řád. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, 1216 s. ISBN 978-80-87212-22-6.
4. JELÍNEK, J.; MELICHAROVÁ, D.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: s poznámkami a judikaturou. 1. vydání. Praha: Armex, 2009. 128 s. ISBN 978-80-86795-72-0.
5. Úplné znění zákona č. 200/1990 Sb.: Přestupkový zákon. Ostrava: Sagit, 2009. 37 s. ISBN 978-80-7208-747-1.
6. Zákon č. 94/1963, o rodině, ve znění pozdějších předpisů.
7. HENDL, J.: Kvalitativní výzkum. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2008, 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
8. CHMELNÍK, J.: Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži. Praha: MV ČR, 1988, 2. rozšířené vydání.
9. KUČHTA J., VÁLKOVÁ, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 544 s.

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Dora Lapková

Ústav bezpečnostního inženýrství

Datum zadání diplomové práce:

12. ledna 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

15. května 2015

Ve Zlíně dne 6. února 2015

doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Vojtěch Křesálek, CSc.
ředitel ústavu

Poděkování

Chtěl bych zde nyní poděkovat především své vedoucí Ing. Doře Lapkové za její podporu, rady a ochotu se mnou spolupracovat. Také chci poděkovat diagnostickému ústavu pro mládež, střediska výchovné péče a školní jídelny v Brně a Ing. Jřímu Svobodovi z agentury M2.C., kteří mi pomohli s touto prací. V neposlední řadě pak děkuji své rodině, bez jejichž podpory a důvěry bych se nedostal až sem.

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Cílem diplomové práce je seznámit s problematikou kriminality mládeže se zaměřením na psychologické a právní dopady trestné činnosti. Popište druhy trestné činnosti páchané mladistvými delikventy, jejich význačné rysy a vztah ke genetickým predispozicím jedinců zahrnutých v dané věkové kategorii. Dále se zaměřte na proces vyšetřování, podání vysvětlení, výslech a odsouzení se zaměřením na případné psychické dopady. Vše doplňte statistikami a návrhem opatření.

Klíčová slova: mladiství, delikvent, ústav

ABSTRACT

The aim of the thesis is to become familiar with the issues of youth crime with a focus on the psychological and legal implications of crime. Describe the types of crimes committed by juvenile delinquents, their distinctive features and their relationship to genetic predisposition of individuals involved in each age category. Furthermore focus on the investigation process, process of an explanation, questioning and condemnation focused on the possible psychological impact. All statistics and refill the draft measure.

Keywords: juveniles, delinquent, institute

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 PROBLEMATIKA KRIMINALITY MLADISTVÍCH	12
1.1 HISTORIE KRIMINALITY MLÁDEŽE	12
1.2 ZÁKLADNÍ POJMY PROBLEMATIKY	13
2 PSYCHOLOGICKÉ A PRÁVNÍ DŮSLEDKY TRESTNÉ ČINNOSTI NA MLADISTVÉ.....	16
2.1 FAKTORY PODÍLEJÍCÍ SE NA TRESTNÉ ČINNOSTI	17
2.2 SPECIFICKÉ ZNAKY TRESTNÉ ČINNOSTI NEZLETILÝCH A MLADISTVÝCH	18
3 STRUKTURA KRIMINALITY NEZLETILÝCH A MLADISTVÝCH.....	20
3.1 ZÁKLADNÍ LEGISLATIVA.....	21
3.1.1 Zákon č. 40/2009 Sb.....	21
3.1.2 Zákon č. 218/2003 Sb.....	25
3.2 PSYCHOTERAPIE	25
3.3 GENETICKÉ PREDISPOZICE.....	26
4 PRÁCE S NEZLETILÝMI A MLADISTVÝMI PACHATELI TRESTNÉ ČINNOSTI	31
4.1 DOPADENÍ PACHATELE	31
4.2 VYSVĚTLENÍ	32
4.3 VÝSLECH.....	32
4.4 ODSOUZENÍ	33
4.5 NÁPRAVNÉ ZAŘÍZENÍ.....	33
4.5.1 Etopedická péče o mladistvé	33
4.5.2 Ústavní péče	35
5 PSYCHICKÝ STAV JEDINCE V PRŮBĚHU TRESTNÍHO ŘÍZENÍ	39
II PRAKTICKÁ ČÁST	41
6 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	42
6.1 POPIS CÍLENÉ OBLASTI.....	43
7 STATISTIKA TRESTNÉ ČINNOSTI	45
8 VYŠETŘOVÁNÍ.....	56
9 DOPADENÍ, VÝPOVĚĎ A VÝSLECH.....	58
9.1 VÝSLECH MLADISTVÉHO	60
10 PROBLEMATIKA MLADISTVÝCH V PRŮMYSLU KOMERČNÍ BEZPEČNOSTI.....	62
11 OPATŘENÍ.....	65
ZÁVĚR.....	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	70
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	72
SEZNAM OBRÁZKŮ	73
SEZNAM TABULEK.....	74

ÚVOD

Trestná činnost mladistvých je důležitou problematikou dnešní doby. Nejedná se jen o trestnou činnost páchanou mladistvými ale i o trestnou činnost páchanou na nich. Jedná se o soubor sociálních problémů, které mohou přejít až v patologické jevy.

V dnešní době se s problematikou mladistvých nejčastěji setkáváme v masových médiích, kde můžeme vidět různé příklady těchto závažných problémů. Tyto příklady jsou pak projednávány nejen mezi širokou veřejností, ale zejména pak mezi odborníky, kteří se snaží najít řešení těchto stále častěji se vyskytujících situací. Odborníci na tuto tematiku nepocházejí však jen z řad sociálních pracovníků a policie jak by se snad na první pohled mohlo zdát. Příslušníci lékařské komory a právního sektoru zde mají také své slovo a často je důležitější než slova předešle zmíněných orgánů.

Tuto práci jsem se rozhodl udělat z důvodu osobních zkušeností s policií české republiky. Při policejním zásahu na mladistvé, podezřelé z vloupání a ohrožování dětí, jsem byl zadržen jako jeden z nich. Jejich zásah byl doprovázen nadměrným užitím síly a naprostou absencí nestrannosti, kterou by se měli tito strážci zákona vyznačovat. Z těchto důvodů, jsem ve své práci rozepsal problematiku nezletilých a jednotlivých fází procesu, kterým každý z nich musí projít.

V části teoretické se zabývám historií tohoto druhu trestné činnosti, jejími význačnými rysy a vztahem ke genetickým predispozicím jedinců zahrnutých v dané věkové kategorii. Dále pak postupuji směrem k psychologické a právní stránce této problematiky. Tato práce tedy obsahuje jak odborné prvky z oblasti psychoterapie, tak oblasti občansko-právní, za účelem objasnění motivace k provozování daných nezákonných aktivit.

V další části se pak zabírám problematikami jednotlivých částí vyšetřovacího procesu. Specificky se pak jedná o způsob provádění dopadení, výslechu a odsouzení zájmových osob podezřelých z provozu trestné činnosti. Zde je nutno věnovat pozornost psychologickému traumatu, jež je vyvoláno prožitkem zmíněných událostí. Trauma pachatele doprovází do nápravného zařízení, kde je prohlubováno a má nemalý vliv na - opětovné zařazení - těchto osob do lidské společnosti. Praktická část pak obsahuje statistické prognózy trestné činnosti mladistvých delikventů společně se statistikou vývoje psychologické nestability v myslích osob zájmové skupiny. Dále se zaměřuji na návrh postupu zacházení s touto skupinou za účelem minimalizace nežádoucích dopadů zmiňovaných v této práci.

V této práci pak rozebírám problematiku mladistvých ze všech jejich stran a zároveň taky okolnosti, které k této činnosti vedou, ať už se jedná o problematiku způsobenou sociálním prostředím tak problematikou genetických predispozic.

První část této práce poskytuje teoretický náhled na danou problematiku a její odraz v právním řádu této republiky, zejména pak zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže. V praktické části se pak zabývám problematikou výskytu problematiky mladistvých ve Zlínském kraji, důvodech jejího nadměrného rozsahu a postupů, které jsou na problémové jedince aplikovány ze stran policie a soudů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PROBLEMATIKA KRIMINALITY MLADISTVÍCH

Problematikou kriminality nezletilých pachatelů se zabývají vědní disciplíny normativní, společenské a empirické. Nejedná se ale o problém jen České republiky, ale o problematiku delikvence mládeže po celém světě. Jejich akce jsou tak rozsáhlé, že kromě kriminologů, se o touto problematikou zabývají i specialisté z oblasti psychologie, sociologie a dalších vědních oborů.

Společnost se také velmi zajímá o postup v této problematice, zejména pak o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých na 14 let. Tato touha vyprovokovala mnoho diskuzí o mládí a nezkušenosti mladistvých pachatelů a tvrdí, že bychom měli být za každých okolností k těmto lidem ohleduplní. Druhá skupina lidí ale oponuje tím, že se vzrůstajícím výskytem a stupňující se brutalitou jejich útoků je nutno něco udělat a to rázně. Zazněla zde i otázka, jestli mírné tresty v mládí nemají za následek, že se jich v budoucnu pachatelé nebojí, i když se již jedná o tresty přísnější a nemají-li mírné tresty opačný účinek než ke kterému byly zamýšleny.

1.1 Historie kriminality mládeže

Kriminální činnosti se nejčastěji dopouští lidé v mládí nebo v rané dospělosti, to však nevylučuje možnou trestnou činnost dospělých a důchodců. Na základě stávajících zákonů a norem je možno trestně stíhat pouze mladistvé, kteří již překročili zákonnou hranici 15 let. Za mladistvé se tedy považují osoby ve věkovém rozmezí 15 – 18 let. Tito lidé jsou již trestně odpovědní, jejich sankce jsou však do značné míry minimalizovány na rozdíl od pachatelů majících v době spáchání trestné činnosti 18 let. Pokud je osoba páchající trestnou činností mladší 15 let jedná se o dítě a v takovém případě je zde možno jej umístit do tzv. ochranné výchovy. Ta pak probíhá ve státním zařízení spadajícím do resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a má za účel zajistit výchovu dítěte tak aby se mohlo opět zařadit do lidské společnosti bez jakýchkoliv vedlejších důsledků. [1, 2, 3, 4]

Počátky kriminality mládeže, můžeme na našem území, vystopovat až do 18. století. Za nejdůležitější se tehdy považoval výkaz agendy trestních soudů. Statistická data vztahující se k trestné činnosti měla tedy až druhořadou roli. S vývojem kriminalistických postupů se na statistiky začal brát větší ohled („systematické statistické řady“) a díky zá-

znamům zachovaným od 60. let 20. století se můžeme přesvědčit o fluktuaci kriminality zejména pak v letech 1963 – 1971 a na počátku 80. let. [1, 3, 4]

Za velmi podstatnou změnu v oblasti kriminality pak považujeme zrušení legislativy o kategorie přečinů v roce 1990, což mělo za následek přehodnocení méně závažných trestních činů a jejich zařazení do kategorie přestupků. Přestupky pak bylo možno řešit mimosoudní cestou například formou dohody nebo peněžní náhrady. [3, 4]

Za počátek nadměrného vzrůstu kriminality mladistvých pak můžeme označit devadesátá léta. Tato doba měla značný vliv na výchovu mladistvých a výsledkem bylo, že přibližně každá pátá osoba, která spáchala trestný čin, nedovršila věku 18 let. [2, 5, 6]

1.2 Základní pojmy problematiky

Z právního hlediska jsou následující rozdělení velmi důležitá a pro řešení naší problematiky je jejich znalost nezbytnou součástí.

K určení mladistvého pachatele nebo dítěte nám slouží § 2 odst. 1 písm. a) zákon o soudnictví mládeže (dále jen ZSM). Je velmi důležité mezi těmito dvěma kategoriemi rozlišovat, protože na každou z nich se vážou jiné zákony s jinou trestnou odpovědností (trestněprávní nebo občanskoprávní). Toto rozdělení je zejména důležité z důvodu určení následků plynoucích z protiprávního jednání dané osoby a jejího dalšího potrestání. [2, 3, 4, 5, 7, 8]

Za dítě se pak podle § 2 odst. 1 písm. b) ZSM rozumí ten, kdo ještě nedovršil v inkriminovanou dobu (dobu spáchání trestného činu) věku patnácti let. Trestní odpovědnost pro tyto osoby podle § 25 trestního zákona neexistuje. Pojem dítě se zde sice nevyskytuje, jedná se však o kategorii vybraných osob - majících možnost zvláštní trestně právní ochrany, pokud splní podmínky uvedené ve vybraných skutkových podstatách. [2, 7]

Mezinárodní úmluva zajímavající se o problematiku pachatelů trestné činnosti mladší osmnácti let, byla přijata v New Yorku dne 20. 11. 1989, načež byla přejata i do našeho trestního zákona, jako určující faktor věku trestně právní zodpovědnosti. Definice této problematiky nejsou v této oblasti jednoznačné a záleží na dané oblasti (státu) jak si tuto dohodu vyloží. [2, 4, 5, 7, 8, 9]

Evropská úmluva uzavřená roku 1980 na území Lucemburska o výchově nebo obnově výchovy dětí nám říká, že dítě je osoba jakéhokoliv státního občanství nemající požadovaný věk šestnácti let. Nemá tudíž právo rozhodovat o svém trvalém bydlišti ani jiných podstatných okolnostech jeho života. [2, 4, 5, 7, 8, 9]

Zde se budeme bavit o dětech, jak jsou definovány v ZSM. Je to z toho důvodu, že na základě této definice jsou založeny i policejní statistiky, s kterými pracuji v této práci.

Ten, kdo v době spáchání trestného činu překročil zákonnou hranici patnácti let a zároveň nedosáhl hranice osmnácti let je podle § 2 odst. 1 písm. c) ZSM považován za pachatele mladistvého. Je nutné dávat si pozor a nezaměňovat nabytí zletilosti formou uzavřením manželství s formou získanou dovršením věkové hranice. Jedná se totiž o dva různé způsoby, přičemž první z nich je pro potřeby trestního řízení irelevantní. [2, 5, 7, 8]

Definici trestného činu můžeme získat náhledem do trestního zákoníku. V § 13 odst. 1 lze získat definici „Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“ [9]. Za trestné činy považujeme jen takové, které je možno soudně trestat v souladu s § 111 trestního zákoníku. Článek 2 odstavec 4 Ústavy nám pak hovoří o požadavku na protiprávnost jednání, což není nic víc než činnost, která je v rozporu s platnými právními předpisy České republiky. Dále se v této části říká, že každý občan může dělat to, co zákon nezakazuje a nikdo nesmí být nucen činit to, co nám zákon neukládá. [2, 4, 5, 7, 8, 9]

Trestný čin provinění je trestný čin, který byl spáchán mladistvým delikventem v souladu s § 6 odstavec 1 ZSM. Provinění mladistvého je zde koncipováno stejně jako trestná činnost dospělého pachatele. Aby bylo možno čin klasifikovat, jako provinění musí splňovat následující dvě podmínky. První z nich je podmínka protiprávnosti a druhou je nutná shodnost s body daného zákona. Jednotlivé části tedy nejsou samostatnými kategoriemi v rámci trestné činnosti, ale jedná se pouze o různá označení deliktů spáchaných mladistvými. [2, 5, 7, 8]

Spáchá-li někdo trestný čin, je odsouzen nejen státními úřady, ale i společností ve svém okolí. Negativní postoje lidí vůči pachatelům trestné činnosti jsou naprosto pochopitelné, je však nutno stále rozlišovat věkové hranice pachatelů a upravovat tresty, jež mají tyto osoby nastoupit. To je zapříčiněno z velké části potřebou ulevovat osobám psychicky a sociálně nevypělým potřebujícím delší časové období pro uvědomění svých nevhodných praktik. Stát si od tohoto systému slibuje větší míru tolerance obyvatelstva vůči nezletilým

pachatelům a jejich snadnější návrat do společnosti vlivem tolerantnějšího okolí. [2, 5, 7, 8]

ZSM také uvádí pojem soud pro mládež. Podle § 2 odstavce 2 písmena d) ZSM je takovýto soud složen ze zvláštního senátu a určitých v zákonem daných případech doplněn o předsedu popřípadě samosoudce vybraného z daného okresního, krajského, vrchního či Nejvyššího soudu. Stejně jako v případě členění nezletilých delikventů, se nejedná o novou kategorii soudu, ale jen o specializaci soudu s přihlédnutím k probíranému tématu. [2, 3, 4, 5, 7, 8]

Tato kapitola shrnuje definice osob mladistvých, práva, povinnosti a procesy, kterými jsou prováděni, v rámci trestního řízení. Jsou zde také uvedeny sociální následky plynoucí z takovýchto aktivit.

2 PSYCHOLOGICKÉ A PRÁVNÍ DŮSLEDKY TRESTNÉ ČINNOSTI NA MLADISTVÉ

Odborná literatura nám říká, že osoba pachatele kriminální činnosti se odlišuje svou povahou od zbytku společnosti a tudíž ji můžeme definovat jistými psychologickými nebo osobnostními znaky. Za nejdůležitější otázky, které si musíme v tomto tématu položit, jsou motivace, potřeby a systém hodnot osob páhajících trestnou činností. [3, 7, 9, 10, 11]

Studie prokázaly, že neexistuje jednotný model lidské osobnosti a že každá osoba je tudíž jedinečná. Osobnost člověka se vyvíjí na základě vlivů okolí, projevech a dalších faktorů ovlivňujících lidskou činnost. Díky tomu jsme ale schopni určit obecné analogické aspekty lidského chování indikující možnost výskytu delikventní činnosti. Základními znaky delikventa je schopnost logického uvažování o dané situaci kombinovaná s neschopností vytváření zpětných vazeb. Osoba je uvědomělá, nejedná zkratovitě ale s úmyslem avšak často si vůbec neuvědomuje nebo alespoň nepřipouští možnost následků, které z dané činnosti vyplynou. Myšlenka trestu a uvěznění pro skutečného delikventa nemá žádnou hodnotu a uvěznění tak nemá na jeho povahu žádný vliv. Takovéto osoby jsou často nenapravitelné a není pro ně možné zařadit se zpátky do společnosti. Často pak končí opět ve vězení a nápravných ústavech jelikož si nejsou schopni představit jiný způsob života. Mají vznětlivou nebo až výbušnou povahu, projevují se často v afektu v reakci na podnětnou událost. Tito lidé jsou do značné míry emočně nestabilní, neschopní citů a empatie. Z tohoto důvodu nejsou schopni hlubších citů jako vina a vnímají tak svět povrchně. Je zde často znatelná rigidita myšlení, kognitivní indolence a minimální snaha uvažovat jak o přítomnosti, tak o budoucnosti. Lítost projevují jen sami nad sebou, mají pocit, že jim společnost ublížila a tak ze svých problémů obviňují společnost a okolí. [7]

Bezohlednost a agresivita jsou typickým způsobem, jak tyto osoby dosahují svých cílů. Nebezpečná je ale také zatvrzelost často spojovaná s emoční labilitou. Tato kombinace má značný vliv na rozvoj asociálního a antisociálního chování u daných jedinců. [7, 10]

Další rizikovou kombinací pak je snížená úzkost, zvýšená impulzivnost, nezávislost na odměně. Kombinace těchto tří prvků má za následek rizikovou situaci, která by jinak z jednotlivých prvků nemohla vzniknout. [3, 7, 9, 11, 12]

2.1 Faktory podílející se na trestné činnosti

Zásadními faktory pro vznik delikvence jsou biologické a sociální faktory a jejich vzájemná provázanost. Za první faktor pak můžeme považovat pohlaví člověka, přičemž muži mají větší sklon k deviaci než ženy. Je to tím, že muži jsou mnohem bezohlednější a zarputilejší v projevech své seberealizace. Dalším faktorem je agresivita projevující se zejména u mužů vlivem zvýšení testosteronu. Věk pachatele je dalším článkem toho řetězce prvků. Čím je pachatel mladší, tím vyšší je pravděpodobnost vzniku nežádoucí činnosti vlivem temperamentu. Dráždivost a nízká míra tolerance jsou jen několika příklady ovlivňujícími impulzivitu jedince. Za další faktor vlivu pak považujeme mentální stav posuzované osoby, kdy může docházet k deviaci vlivem snížení rozumové schopnosti. [3, 4, 10]

Kromě biologických faktorů tu máme ještě faktory sociální, jež můžeme označit za podklad pro vzorec chování daného jedince. Sociální prvky můžeme sledovat již od raného mládí v rodině. Asociální, antisociální či jiné negativní druhy chování mohou zapříčinit psychická deprivace, úplnost rodiny, syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Mezi další sociální faktory řadíme vliv vrstevníků, spolků a uskupení lidí stejného věkového rozmezí ovlivňující chápání člověka a jeho systém hodnot. Tyto skupiny mohou zapříčinit asociální poruchy chování dítěte a to vlivem zneužívání nebo návykem na psychoaktivní látky. Není-li jedinec řádně vychováván, má tato skutečnost vliv na jeho zařazení do společnosti, zejména se jedná o účast ve škole a s ní spojené vzdělání. Nízká úroveň vzdělání zařadí cílovou osobu do nižší společenské úrovně a tím zapříčiní její negativní pohled na společnost. Neschopnost výkonu dobrého zaměstnání spojená s nízkým platebním ohodnocením pak vede k seberealizaci prostřednictvím výbušného jednání. Tento problém se projevuje zejména v městských oblastech, kde je větší míra zalidnění a větší anonymita pachatele. [3, 4, 9, 10]

Dalším sociálním prvkem je problematika odporu vrstevníků k jedinci. Ten se pak projevuje jejich agresivním chováním končícím pravidelnou šikanou. Toto pak vede k odcizení jedince od ostatních vrstevníků a může vyústit v odchod jedince ze školy a společnosti. Následkem je pak i absence dobrých sousedských vztahů, zapříčiněných značnou nestálostí a nedostatkem porozumění ze strany svého okolí. Člověku pak chybí schopnost odpouštět, přijímat omluvy a následkem jsou první příznaky deviace. [3, 4, 16]

2.2 Specifické znaky trestné činnosti nezletilých a mladistvých

Věk je velmi důležitým faktorem ovlivňujícím trestnou činnost pachatele. Projevuje se zde somatický a psychický vývoj, zkušenosti daného jedince se světem a vlastnosti, které daný jedinec má.

Stáří pachatele pak má rozhodující vliv jelikož ve většině případů ovlivňuje množství zkušeností a schopnosti devianta. Pachatel má v závislosti na věku jiný systém hodnot a udržuje si jinou společnost lidí. Vzhledem k častému páchání trestné činnosti má jí schopnosti a zkušenosti jednotlivých členů dopad na možné cíle kriminální činnosti. S věkem by měly přicházet zkušenosti a plánování akcí bývá mnohem detailnější a přináší větší uspokojení. Ve skutečnosti tomu tak ale většinou není, plány jsou neúplné vlivem chybějícího plánovacího prvku a špatné vybavení je jen dalším příkladem jejich neschopnosti.

Mladí pachatelé se projevují zvýšenou agresivitou nejen k lidem ve svém okolí ale i k majetku což se ve výsledku projeví velkými škodami na majetku, které pachatel způsobí jen pro vlastní potěšení bez jakéhokoliv logického odůvodnění. Taktéž je zde pravděpodobnost použití nepřiměřených prostředků pro vykonání požadovaného cíle projevující se ještě větším poškozením celého zařízení. [3, 4, 6, 9]

Dalším důležitým znakem v kriminální činnosti nezletilých je alkohol. Jeho nadbytečná konzumace v kombinaci s ostatními prvky jako testosteron a výbušná povaha mohou vést až k fatálním důsledkům. Pachatelé pak mohou alkohol kombinovat s návykovými látkami, které pak jen dále prohlubují jejich nevyzpytatelnost. Veškeré návykové látky jsou tím nebezpečnější, čím je pachatel mladší. Jeho tělo prochází většími změnami a požití návykových látek jen umocňuje výkyvy v jeho chování. S opakováním trestné činnosti se výkyvy jen prohlubují a to buď pozitivně, nebo negativně v závislosti na úspěchu akce.

Problematika dokazování přítomnosti pachatele na místě činu často naráží na falešné alibi poskytnuté kamarádem či členem skupiny podílející se na kriminální činnosti, jež byl do celé věci zasvěcen. Ti si pak často neuvědomují, že svým přispěním a falešným alibi se sami inkriminují jako pomocníci pachatelů a jsou za to následně trestáni. Trest se na nich odráží negativně, jelikož si nepřipouštějí své pochybení a vnímají společnost jako nepřítel trestající je za pomoc kamarádovi. [3, 4, 6, 9]

Další oblastí problematiky věku u mladistvých pachatelů je zájem o věci, o kterých mají pocit, že je potřebují nebo které odpovídají soudobému trendu a pachatel pak cítí nut-

nost si dané předměty přivlastnit. Předmětem zájmu může být i tak prostá věc jako rádio či mobil. S věkem se ale potřeba stupňuje a může začít docházet k odcizování motorek, aut a zbraní, jež jsou nadále využívány jako prostředky pro podporu trestné činnosti.

Nastane-li situace, kdy se jedná o skupinovou akci, je zde nutnost zcizené předměty rozdělit. Na tuto část pak má vliv hierarchie skupiny, kdy podíl jednotlivých pachatelů je dán jejich postavením v dané skupině a jejich přínosem k celé akci. Pachatelé téměř vždy pracují ve skupinách alespoň dvou osob z důvodu značných přínosů, jako je rychlost a rozdělení nákladů nutných k provedení dané akce. [3, 4, 6, 9]

Výsledkem této kapitoly je potvrzení, že pachatel může trestnou činnost provozovat v každém věku. Věk není omluvou pro trestnou činnost a slouží jen jako ukazatel zkušeností, které jedinec nabyl za svůj život. Omamné látky jsou pak jedním z nejdůležitějších faktorů problematiky mladistvých a agrese s nimi spojená může mít velký vliv na způsob získávání majetku.

3 STRUKTURA KRIMINALITY NEZLETILÝCH A MLADISTVÝCH

Struktura kriminality u mladistvých pachatelů je na základě provádění trestních činů dělena na základě následující posloupnosti:

1. Krádež
2. Poškození cizí věci
3. Porušování domovní svobody
4. Výtržnictví
5. Loupež
6. Neoprávněné užívání cizí věci
7. Ublížení na zdraví
8. Podílnictví
9. Vydírání
10. - 11. Pohlavní zneužívání
10. - 11. Podvod

Podle záznamů policie je nejčastější formou kriminality majetková trestná činnost. Za příklady zde můžeme uvést krádeže věcí ze zaparkovaných motorových vozidel, jejich odcizení, podvodná činnost majetková či jiného ražení, krádeže jízdních kol, vloupání do chat, zejména pak chat osamocených kde nehrozí přílišné riziko zaznamenání pachatele ostatními chataři, vloupání pachatelů do bytů a domácností či jen odcizení majetku po vpuštění pachatele do objektu. Za nejméně častý cíl vloupání pak považujeme obchody a restaurace, kde se nevyskytuje velká hotovost, ale jde spíše o krádeže potravin a alkoholu pro vlastní spotřebu. Majetková trestná činnost je prvořadým druhem kriminality provozovaným mladistvými delikventy. Na rozdíl od násilí a provádění cíleného vandalismu má tento druh kriminální činnosti u mladistvých až desetkrát větší oblibu.

I když je násilná trestná činnost méně oblíbenou, nevyhneme se jí ani u mladistvých pachatelů. Za nejfrekventovanější jsou pak považovány loupeže a úmyslná fyzická ublížení

na zdraví u vybraných osob. Za nejméně problémovou oblast trestné činnosti u mladistvých pak považujeme mravnostní kriminalitu. Jako příklad této trestné činnosti pak můžeme uvést pohlavní zneužití, které je velmi pravděpodobné jedná-li se o pachatele s velmi silnými sexuálními touhami. Ke kriminalitě mladistvých je zapotřebí přistupovat obezřetně a provádět důsledná vyšetřování a to zejména z toho důvodu, že mnohé delikty nezletilých osob nejsou v první řadě ani hlášeny a policie je nucena situaci zdlouhavě mapovat. [1]

3.1 Základní legislativa

K trestné činnosti se vztahují nejrůznější nařízení, zákony a legislativa. Zde se tedy seznámíme alespoň s těmi, které mají na problematiku mládeže největší vliv. [14, 15]

3.1.1 Zákon č. 40/2009 Sb.

§ 4 Trestný čin

Jedná se o nebezpečný čin, který je definován stupněm své nebezpečnosti a úmyslem. V případě, že je stupeň nebezpečí vyplývající z daného trestného činu nepatrný nejedná se o trestný čin, i když jsou zde patrné jeho znaky. Úmyslem se pak myslí vědomé a cílené chování za účelem výkonu trestné činnosti, je zde ovšem ještě možnost neúmyslného zavinění z nedbalosti, o kterém rozhoduje soud. [14]

Stupeň nebezpečí vyplývající z dané trestné činnosti je definován především druhem chráněného zájmu, který byl cílem útoku, způsobem provedení, následků, okolností a osob a jejich motivů. [14]

§ 274a Řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění

„Kdo řídí motorové vozidlo, ačkoliv není držitelem příslušného řidičského oprávnění podle jiného právního předpisu, bude potrestán trestem odnětí svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo zákazem činnosti“. [14]

§ 283 Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů

Dle tohoto zákona bude potrestána každá osoba, jež ilegálně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá, popřípadě jiným způsobem opatří nebo přechová omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed. [14]

§ 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci

„Podle tohoto zákona bude potrestán každý, kdo jiným osobám vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo životě, popřípadě jinou těžkou újmou v takovém rozsahu, že vznikne důvodné podezření pro obavu z činnosti daného pachatele“. [14]

§ 357 Šíření poplašné zprávy

„V případě vytvoření nebezpečné situace za pomoci falešné poplašné zprávy, je pachatel na základě tohoto paragrafu potrestán nastane-li vážné znepokojení a to i jen u části zasaženého obyvatelstva“. [14]

§ 274 Ohrožení pod vlivem návykové látky

„Podle tohoto paragrafu bude potrestána každá osoba, jež vykonává jakoukoliv činnost, která by mohla vézt k ohrožení cizích životů či velkých škod na majetku. Taková činnost pak musí být prováděna ve stavu nezpůsobilosti k provozu dané činnosti z důvodu vědomého nebo i náhodného požití návykových látek“. [14]

§ 358 Výtržnictví

„Dopustí-li se osoba přečinu hrubé neslušnosti nebo výtržnosti na veřejném nebo veřejnosti přístupném místě bude tato osoba náležitě potrestána. Zejména se pak jedná o útok na jiného člověka, hanobení historické nebo kulturní památky, hrobu či jiného pietního místa. Dále se pak může jednat o hrubé narušení přípravy popřípadě průběhu organizovaného sportovního utkání, shromáždění nebo obřadu“. [14]

§ 140 Vražda

„Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let. Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let. Odnětím svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2“. [14]

§ 145, § 146 Úmyslné ublížení na zdraví

Kdokoliv, kdo úmyslně ublíží jinému živému člověku na zdraví nebo mu způsobí těžkou újmou, bude na základě tohoto paragrafu potrestán. [14]

§ 148 Ublížení na zdraví z nedbalosti

„Jednalo by se třeba i o neúmyslné ublížení na zdraví, těžkou újmu nebo dokonce i smrt, bude potrestán podle znění tohoto zákona“. [14]

§ 171 Omezování osobní svobody

„Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu usnadnit jiný trestný čin. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán“. [14]

§ 173 Loupež

Tento paragrafu říká, že ten kdo užije násilí nebo jen hrozbu bezprostředního násilí na jinou osobu za účelem zisku cizí věci, bude náležitě potrestán. [14]

§ 175 Vydírání

„Využije-li někdo násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné těžké újmy na zdraví či majetku za účelem donucení jiné osoby něco vykonal, opominul nebo trpěl, bude následně potrestán dle zákona“. [14]

§ 178 Porušování domovní svobody

„Zákon zakazuje osobám nezákonně vniknout do cizích domů či bytů a neoprávněně v nich setrávat. Takovéto osobě pak hrozí trest dle platných zákonů“. [14]

§ 185 Znásilnění

„Pokud za pomoci násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí donutíme jinou osobu k pohlavnímu styku nebo využije-li jen jejich bezbrannosti, bude osoba pachatele potrestána dle platného zákona“. [14]

§ 187 Pohlavní zneužívání

Pokud osoba vykoná soulož s osobou pod hranicí patnácti let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán pro zneužití dítěte. [14]

§ 205 Krádež

Trest stihne toho, kdo si vlastním přičiněním přisvojí věc někoho jiného. [14]

§ 206 Zpronevěra

Přisvojení majetku či jiných hodnot ostatních obyvatel, které mu byly svěřeny nebo vykoná-li na nich škody, způsobí, že bude podle zákona potrestán. [14]

§ 207 Neoprávněné užívání cizí věci

„V případě, že se někdo zmocní cizí věci nemalé hodnoty nebo motorového vozidla s úmyslem jej využívat pro vlastní potřebu nebo způsobí značnou škodu na cizím majetku tím, že věci mu svěřené do přechodné péče využívá nevhodným způsobem, bude za tuto činnost ze zákona potrestán“. [14]

§ 249b Neoprávněné držení platební karty

„Dojde-li k nezákonnému nabytí nepřenositelné platební karty jiného člověka, kterou lze jako takou identifikovat na základě uvedeného jména a čísla nebo předmětu, který je možno jako platební kartu využít bude osoba s tímto předmětem potrestána dle zákona“. [14]

§ 209 Podvod

„Pokud se osoba obohatí za pomoci poškození cizího majetku a uvede přitom někoho v omyl, využije omylu nebo jen zamlčí důležité informace a způsobená škoda není malého rozsahu tak bude potrestána dle daného zákona“. [14]

§ 214 Podílnictví

„Osoba ukrývající, na sebe převádějící nebo využívající věc či jinou majetkovou hodnotu získanou z provedení trestné činnosti v České republice nebo v cizí zemi bude potrestána podle tohoto paragrafu“. [14]

§ 219 Zatajení věci

Přisvojení věci značné hodnoty obdržené nálezem, omylem nebo jiným způsobem bez požadovaného oprávnění o vlastnictví, bude mít za následek trest. [14]

§ 228 Poškozování cizí věci

Zničení, poškození nebo neupotřebením cizí věci mající za následek škodu značné hodnoty na majetku dané osoby bude potrestán. [14]

Za nejproblémovější oblasti zde jmenované jsou považovány mravní přečiny a majetková trestná činnost. Dále jsou zde drogy a jiné omamné látky, s kterými se můžeme setkat prakticky kdekoli, kde se vyskytují větší skupiny dětí a mladistvých. Za méně časté pak považujeme krádeže aut a jiných dopravních prostředků.

3.1.2 Zákon č. 218/2003 Sb.

§ 6 Provinění

„Za mladistvého pachatele je považován ten, kdo v době spáchání trestného činu již překročil zákonnou hranici patnácti let, ale ještě nedovrší hranici osmnácti let svého věku. Takováto osoba se pak může nazývat mladistvým provinilem“. [7]

§ 89 Dítě mladší patnácti let

Je-li pachatelem trestného činu mladistvý do patnácti let, nejedná se o mladistvého ale o dítě, které bude potrestáno dle specifických zákonů. [7]

3.2 Psychoterapie

Odborná literatura říká, že profesionálně prováděná psychoterapie je v České republice značně úspěšná a to zejména u mladistvých pachatelů, kde je její vliv nejvíce poznat. V některých případech není psychoterapie vnímána jako prostředek pomoci mladistvému delikventovi ale pouze jako specializovaný obor přinášející svému praktikantovi prestiž, jež je s myšlenkou této činnosti spojována. [1]

Za jednu z nejdůležitějších otázek z oblasti psychoterapie je, která z praktikovaných metod je pro problematiku mladistvého delikventa použitelná s uspokojujícími výsledky. Při výběru metody by se měl psychoterapeut zaměřovat zejména na oblast behaviorismu, která nám ovlivňuje způsob chování jedince a má tak velký vliv na jeho opětovný návrat do společnosti. Jednou z možností je metoda trestů a odměn, jež má za následek vytvoření systému hodnot pro daného jedince a umožňuje mu tak postupný přechod od chování delikventa, k chování průměrného člověka. Přizpůsobivost jednotlivých subjektů se různí, ale většina pacientů začne projevovat známky zlepšení již po několika týdnech. [1]

Hlavním představitelem psychoterapie ale není terapie jednotlivců, nýbrž terapie skupinová prováděná s větším počtem mladistvých. V rámci této praktiky je možno využít

tzv. terapii komunity, popřípadě terapii arteterapie, pohybovou nebo jógickou. Ty pak spadají pod terapie z řady relaxačních a slouží jako doplněk jiných technik. [1]

Další metodou je sezení jedince s jeho rodinou, což má za účel napravení vztahů mezi členy rodiny, zaměřuje se na jejich vzájemnou interakci a případné poradenské změny, jež by měly být provedeny v zájmu jejich soudržnosti. Tato terapie je používána v případě jasného vlivu rodiny na chování jedince. To může být zapříčiněno neshodami mezi rodiči, sourozenci a jinými členy daného společenství. [1]

3.3 Genetické predispozice

Genetické vybavení člověka je nedílnou součástí jeho bytosti a jako takové má velký podíl na jeho chování vůči svému okolí. Člověk často projevuje rysy svých rodičů jejich postoje a zájmy a v případě silných genů, se tyto pak mohou v dítěti umocnit. Nejčastěji se však jedná o kombinaci nejméně dvou vlastností rodičů, které z cíleného jedince dělají nebezpečnou osobu. Dítě není v takovýchto případech vhodně vychováváno, exogenní a endogenní faktory na něj mají značný vliv a stává se tak nezvladatelným. [1]

Teorie biologické kriminogenetické teorie můžeme vystopovat až do roku 1876 k dílu „reo nato“ mluvícím o rozeném zločinci. Cesare Lombroso byl za své názory kritizován a považován za blázna když tvrdil, že zločinné chování je dědičnou vlastností a vzniká z kriminálních vloh zděděných po rodičích. Tato kritika, zejména pak ze strany Goringema a Hootonema ho vedli k započetí výzkumu v oblasti genealogie a typologie, později studium kriminality u jedno vaječných a dvou vaječných dvojčat. [1]

V dnešní době se již takto nepostupuje, z důvodu velkého množství empirických dat na tuto tematiku se zaměřujeme především na frekvence řady biochemických a fyziologických poruch v ontogenetickém vývoji mladistvého delikventa. Díky těmto výzkumům můžeme rozdělit genetické predispozice na relativně neškodné - jako třeba hyperaktivita, jež je zapříčiněna minimální mozkovou dysfunkcí daného jedince, a na ty vyloženě nebezpečné jako nekontrolovatelná agrese.

Do kriminogenetiky nadále řadíme abnormity nalezené v elektroencefalografických záznamech o zkoumaných problémových jedincích. Takováto abnormalita se pak projevuje kupříkladu jako snížená úroveň aktivity autonomního nervového systému. Snížení aktivity pak způsobuje nutnost silnějšího podnětu pro vyvolání re-

akce. Takto silný stimulant pak obnáší značnou míru rizika zejména ve spojitosti s možným překročením hranice zákona při jeho dosažení. [1]

Za jednu z nejdůležitějších teorií v této oblasti je tzv. aktivační teorie. Jedná se neuropsychologickou teorií, podle níž určité znaky chování v raném mládí jako hyperaktivita, užívání silných stimulantů pravděpodobně vyústí v pozdější zvýšenou kriminalitu, zvláště pak v takových oblastech jako napadání druhých osob, užívání narkotik, gamblerství atd. V elektroencefalografickém zkoumání jsou pak rozpoznatelní podle častějších beta vln a dalších poruch CNS - apod. [1]

S rozvojem medicíny se nám dostává i nového pohledu na určité druhy nemocí spojených s nedostatky v ontogenetickém vývoji. Tyto poznatky nám umožňují detailnější zkoumání kriminogenetické teorie v biologii a dávají nám naději na jejich vyléčení.

Metoda kriminogenetiky se nyní rozvíjí i díky tomu, že její provozovatelé dosahují vyššího vzdělání v oblasti funkcí mozku a otevřené mysli, jež jim umožňuje neprosazovat extrémní zákroky jako nucená sterilizace pro všechny delikventy z důvodů omezení šíření nežádoucích genů nebo jejich odsun do míst kde o nich již nikdy nikdo neuslyší. Přínos těchto studií je nepopíratelný, ale z právního hlediska je bude ještě nutno podložit dostatečným množstvím empirických dat.

Jednou z metod uplatňovaných v psychologických kriminogenetických teoriích je metoda Binet-Simonova inteligenčního testu, která nám i přes své stáří umožňuje určit míru inteligenčního kvocientu. První studie na tuto tematiku prokázali značné množství retardovaných jedinců žijících mezi obyvateli, tato studie se ale posléze ukázala jako chybná a závěr, že se jedná o kauzální faktor delikventního chování, byl přepsán. I přes další studie renomovaných odborníků nebyla teorie o snížení inteligence mající vliv na chování jedince a jeho směřování k provádění delikventního chování potvrzena. [1]

Možností je také metoda Eysenckova modelu, jež se specializuje na možné výklady delikventního chování člověka prostřednictvím studia nezávislých dimenzí extroverze, neuroticismu a psychoticismu. Z výsledků této studie vyplývá, že i přes velký nesouhlas cílové komunity je u lidí se sklony k páčání trestné činnosti velké množství těch se sklony k neurotismu bez přidané extraverze. Dále je zde možný výskyt psychoticismu, který také neupřesnil výsledky studie a to zejména proto, že mu schází faktor hedonismu jak jsme se mohly dočíst ve spisech podle Burgesse (1972). [1]

Předchozí kriminogenetické teorie se zaměřovaly na jedince a jeho osobnost, inteligenci a podobně. Mnoho autorů zabývajících se touto tematikou zjednodušuje dané problémy a jejich zkoumání je tak prováděno pouze povrchně. Při studiu lidské osobnosti je nutno jít do hloubky a zaměřovat se na větší množství relevantních faktorů jako věk, pohlaví, vzdělanost, sociální pozadí, mentalitu, oblasti patologické mentality.

Za jednu z modernějších metod přístupu k této tématice je teorie amerického psychologa Yochelsona a jeho kolegy Samenowa. Z jejich pohledu je problémem pachatelů trestné činnosti jejich patologické myšlení, jež jim neusnadňuje přechod k jiným metodám provádění potřebných činností a dosahování jejich cílů.

Z jejich hlediska je patologická deviace, trestná činnost a myšlení neshodující se s průměrným občanem v přímé souvislosti. Kriminální myšlení se skládá z myšlenek spojených s výkonem trestné činnosti a patologických činností spojených s obranou jedince v návaznosti na pociťovanou hrozbu. Pokusy o naučení delikventa chovat se zodpovědně nedopadly vždy dobře a jen malé procento testovaných prošlo touto procedurou převýchovy úspěšně. Metoda se nedočkala velkého úspěchu ani u jedinců ani při užití vůči skupinám nežádoucích osob. Změna způsobu myšlení je složitý proces vyžadující čas a v případě starších jedinců je myšlení nepružné a tudíž těžko změnitelné i přes snahy různých kriminologických teorií.

Durkheimova anomie byla spatřována jako ukázka toho, jak by vypadala společenská bezzákonnost. Svět bez sociálních a právních norem je zde popsán velmi katastroficky a je jedním z nežádoucích výsledků plynoucích ze zvýšení kriminální činnosti. S tímto stavem světa se setkáváme především po ukončení války, revoluce, či jiného vojenského konfliktu ovlivňujícího větší oblast. Je to z důvodu omezení práv v tomto období a je tak možno setkat se i se situacemi, které by se jinak nestaly. Sociální kontrola je pak jen jednou z mnoha vrstev struktury společnosti mající za následek nezvladatelné chování mas.

Jednotliví psychologové a teoretici v oblasti sociologické kriminogenetické psychologie se ve svých metodách různě odlišují, jejich názor je však do značné míry jednotný. Přesto že jejich metodologie se různí a jejich názor na skupiny a jedince je proměnný, zaměření metodiky na jejich kontrolu je neměnné. Za relevantní faktory v této oblasti se považuje geografické rozložení kriminality v dané zkoumané oblasti, míru nezaměstnanosti, která může mít za následek trestný čin z důvodu zoufalství, urbanizaci okolního prostředí, popřípadě migraci osob z jiných měst či států.

Z pohledu pracovníků zodpovědných za výzkum této oblasti trestné činnosti je za nejdůležitější považována teorie kriminální subkultury spolu s analýzou delikventního a únikového gangu a jejich možného napojení na etnickou problematiku kriminality spojenou s kulturními tradicemi. Jsou zkoumány i reakce společnosti na dané situace v rámci tzv. etiketizační teorie. [1]

Kriminologové se specializací v sociologii a podobně orientovaných oblastech mají především ochranný a preventivní charakter. Hrozba pak může spadat do primární nebo sekundární oblasti v závislosti na její závažnosti. Zaměření na prevenci pak spočívá v zlepšení společenského prostředí jak pro jednotlivce (tzv. mikroprostředí) tak společenského prostředí větších celků se zaměřením na vzájemnou socializaci. Dalšími možnými protipatřeními proti kriminální činnosti mohou být změny v sociální organizaci, reforma školství pro lepší vytváření morálních zásad, změna legislativy z důvodu nedostatečné promyšlenosti, lepší životní podmínky zejména pro menšiny a sociálně slabší obyvatelstvo, atd.

Podpora rizikových menšin však nemusí spadat pouze do oblasti bydlení, ale lze do této kategorie zařadit i odborná sociální opatření k obecnému zlepšení jejich podmínek ve všech oblastech života. Tento přístup se pak velmi osvědčuje zejména ve velkých městech, kde je sdružování cílových skupin mnohem více pravděpodobnější a vyznačují se zvýšenou kriminalitou.

Pro orientaci v problematice kriminality mládeže jsou také velmi dobré znalosti o jednotlivých subkulturách. Tyto informace si pak můžeme přečíst v pracích Cohena, Clowarda, Ohlina, Wolfganga či Ferracuttiho. Jejich specializací byly především skupiny delikventů v městských oblastech, jež se skládaly z mladistvích pachatelů pocházejících z nižších sociálních tříd. Stejně jako i u jiných psychologů jejich názory na daný problém nejsou vždy stejné, ale obecnou problematiku vydí všichni stejně.

Na základě jejich podkladů lze problémové jedince rozdělovat na základě následujících charakteristik. Člověk se zaměřením na hodnoty a cíle, které mu mají zajistit úspěch v jeho životě. Tyto charakteristiky se však liší podle společenské třídy do které jedinec aspiruje. Lidé spadající do střední a vyšší třídy jsou na tom lépe než příslušníci nižších tříd. Je pro ně snazší dosáhnout svých cílů prostřednictvím obchodu, podnikání, politicky orientované kariéry nebo jiných legálně přípustných cest. Příslušníci nižších společenských tříd často takovéto možnosti nemají a je proto nutné aby našli alternativní

cesty k dosažení svých cílů a naplnění svých životních hodnot. Tato činnost pak většinou končí v oblasti trestné činnosti a nelegálních aktivit různých druhů.

V případě organizovaného zločinu v oblastech městského osídlení je pak vznik nelegálních aktivit těsně vázán na míru integrace cílených skupin do sociálního prostředí v dané oblasti. Je-li takováto integrace neúspěšná, je zde velká pravděpodobnost, že dojde k dezorganizaci obyvatelstva a následnému vzniku kriminálních organizací nebo jejich subkultur.

Subkultury vnikají díky nedostatečnému dohledu nad aktivitami celku a to pak má za následek následující možnosti zaměření těchto skupin. Za první možnost považujeme tu, kde se organizace cíleně pohybuje a cvičí své členy v metodologii páčání nelegálních aktivit, zejména pak v oblasti násilné trestné činnosti. Pak do této oblasti lze zařadit takzvané „únikové“ skupiny, jež jsou neorganizované z důvodu chybějícího silné vůdce, který by je vedl. Tyto skupiny se pak zaměřují především na užívání drog a jiných návykových látek.

Nastane-li situace, že se mladiství neuplatní v legitimní ani v nelegitimní oblasti, může se stát, že takováto skupina bude páchat fyzické násilí spojené se škodami na majetku, ale na rozdíl od předchozích možností, jsou tito jedinci bez řádného vedení a jejich činnost je pak obyčejným vandalismem.

Tato kapitola nás seznámila s teoriemi o genetických predispozicích jedinců, názoru odborníků na tuto problematiku a možnostmi řešení, ať již preventivními nebo spojenými s výkonem trestu. Taktéž zde byla probrána tematika sociálních vrstev a jejího vlivu na osobnost člověka.

4 PRÁCE S NEZLETILÝMI A MLADISTVÝMI PACHATELI TRESTNÉ ČINNOSTI

Na mladistvé pachatele trestné činnosti se vztahuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. Zabývá se odpovědností mladistvých delikventů ve vztahu k trestné činnosti, zajišťuje protiopatření, postup, rozhodování a výkon spravedlnosti v návaznosti na jejich počínání. Zákon nám říká, že za protiprávní čin označujeme činnost, která má za svůj důsledek trestný čin nebo čin jinak trestný, který byl proveden dítětem, čili osobou mladší patnácti let, v době spáchání této akce. Za mladistvého se pak považuje osoba, která dovršila legálního věku patnácti let, ale nepřekročila hranici osmnácti let.

4.1 Dopadení pachatele

První věcí, kterou musí zodpovědný policista udělat je zadržet pachatele, čímž myslíme limitované krátkodobé omezení osobní svobody dané osoby. Takovýto úkon pak nemusí provádět pouze policista, ale stačí kupříkladu i běžný občan. Zadržení samotné pak může probíhat několika způsoby, pachatel může v klidu přistoupit na to, že bude zadržen z důvodu podezření spáchání trestné činnosti a vydat se do rukou policie bez jakýchkoliv problémů, nebo se může bránit a způsobit škody jak na majetku, tak na zdraví zadržujících. Poslední možností je pak, že zadržený sice nespolupracuje, ale také neohrožuje ostatní a neútočí na ostatní.

Metoda zadržení pak nezáleží jen na povaze zadržovaného, ale velkou roli zde hraje i faktor chování těch, kdo danou osobu zadržují a nepřekračují-li rozumné meze při použití síly, či obranných prostředků.

Samotné zadržení pak končí v okamžiku, kdy je zadržená osoba předána Policii ČR v souladu s § 76/2 o Zadržení osoby podezřelé.

Příklad zadržení:

Každý občan může reagovat na situaci, kde vidí, že jiná osoba krade v obchodě. V takovémto případě je pak vhodné aby dotyčnému zastoupil cestu a zavolal o pomoc a policii. Jedná se o nenásilné zabránění pachateli v odchodu. Pokud by se pachatel bránil, bylo by možné použít přiměřené množství síly pro jeho zpomalení.

4.2 Vysvětlení

Vysvětlení se podává policii v případech, kdy je zapotřebí objasnit informace ohledně dané události. Takovou událostí pak může být odhalení trestného činu nebo přešupku, vypátrání, hledané nebo pohřešované osoby či věci a příprava a provádění opatření nutných pro zajištění bezpečnosti osoby, která je pod policejní ochrannou.

Problémem v této oblasti vidím možnost podezřelého odmítnout podat vysvětlení a spolupracovat s policií, na což má občan ze zákona nárok a je o této skutečnosti poučen při svém zadržení. Může se jednat o nutnost dodržování slibu mlčenlivosti, ale ve většině případů se jedná o neochotu sdělit policii informace, jež by s největší pravděpodobností vedli k trestnímu stíhání jiné osoby vyslýchanému blízké.

Podat vysvětlení je možno přímo na místě nebo na policejní stanici ve zvolený den. To je pak nejčastější, potřebuje-li policista provést kompletní záznam o průběhu vyšetřované události.

4.3 Výslech

Za jednu z nejvíce praktikovaných činností policie je považována praktika výslechu, která je definována v příloze č. 1 trestně procesního zákon. Jedná se nám pak především o § 90 a § 98 trestního řádu. Výslech pak můžeme dělit na výslech pachatele a oběti, přičemž v obou případech se primárně zabýváme získáním relevantních a úplných informací o zkoumané situaci, jejichž závěrem by mělo být vyvození závěru objasňujícího situaci, jež je předmětem zkoumání. Výslech není účinný jen pro popis situace ale i pro shromáždování informací, které je možno zpřístupnit později v případě potřeby.

Jednou z nejběžnějších chyb, které se může nezkušený policista dopustit je nedostatek kladených otázek. Takovýto výslech pak můžeme definovat dvěma stádii a to stádiem úvodním a monologem, jež není ničím jiným, než příběhem o jehož pravdivost je nutno si ověřit.

Z těchto příčin je nutno předchozí dvě části doplnit o část třetí a to fází dialogu. Díky ní si můžeme systémem postupného kladení otázek udělat detailnější přehled o dané situaci a ověřit si souvislosti, které měli k danému výsledku vést.

V rámci problematiky mladistvých se pak musí brát velká pozornost na skutky sexuální povahy. Česká republika je dle statistik policie obsahuje velké množství sexuálních

delikventů a jejich obětí. Výslech v takovémto případě je velmi složitý a je nutno k němu přistupovat opatrně a za přítomnosti zkušeného vyšetřovatele. Při samotném výslechu se pak jen velmi málo můžeme setkat s někým jiným než obětí a domnělým pachatelem daného prohřešení. Tato skutečnost pak vede k nutnosti zajištění co nejvíce stop, které je nutno podrobit různým druhům analýz, protože výpovědi obou vyslýchaných se budou ve většině případů lišit v klíčových bodech zkoumané problematiky.

4.4 Odsouzení

Soud může uložit trest odnětí svobody buďto podmíněně nebo nepodmíněně. Pokud je pachateli určen trest podmíněný, je mu umožněno setrvat ve společnosti s vědomím, že je neustále pod dozorem a je nucen neustále prokazovat svou ochotu chovat se podle zákona a neporušovat žádná nařízení. Pokud by toho nebyl schopen, bylo by nutno zrušit odklad výkonu trestu a přistoupit k jeho okamžitému výkonu. V případě vážné situace je možno pachateli poskytnout dohled v podobě probačního úředníka, jehož soud přidělí, je-li přísnější dohled nezbytný.

4.5 Nápravné zařízení

Jedná se o zařízení určená pro mladistvé, jež trpí poruchami chování a jsou tudíž náchylní k páchání trestné činnosti. Takovéto instituce pak spadají do resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, práce a sociálních věcí, spravedlnosti a zdravotnictví, a to na úrovni poradenství nebo ústavní péče. [16]

4.5.1 Etopedická péče o mladistvé

Jedná se o ústavní péči, jejíž cílem je převychovat daného jedince a učinit z něj někoho, koho můžeme bez obav vyslat zpět do ulic s vědomím, že již nebude páchat trestnou činnost, jak tomu bylo doposud. Takovýto druh péče můžeme naleznout ve speciálních školských výchovných zařízeních, jejichž specializací je výkon činností spojených s ústavní, ochrannou nebo preventivní péčí o mladistvé. Pro resort Ministerstva zdravotnictví léčebnou péči vykonávají psychiatrické či jiné léčebny, oddělení a poradny pro narkomany popřípadě jiná zařízení spojována s terapeutickou činností.

Tento druh převýchovné péče je v našich zákonech zakořeněn v zákonu č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Tento zákon vstoupil v platnost

s datem 1. 7. 2002 a má za úkol podporu a dohled v těchto problémových oblastech života ve společnosti. [16]

K podstoupení takovýchto razantních kroků k zajištění a nápravě mladistvého delikventa je zapotřebí soudního rozhodnutí o ústavní nebo ochranné výchově, jež je vystavováno, zejména v případech kdy prohřešky trestaného překročily únosnou mez a jiné pokusy o zvládnutí chování daného jedince zklamaly.

Je uplatňováno na jedince pod zákonnou hranicí osmnácti let a to nejen z důvodu jejich nezvladatelného chování, které nelze napravit jiným způsobem ale i v případech kdy rodiče daného mladistvého nejsou schopni mu zajistit potřebnou výchovu a sociální zázemí jak je stanoveno v zákoně o rodině v občanskoprávním řízení v případě nezletilého.

Výše zmíněná zdravotnická zařízení s volným pohybem pacientů slouží především pro osoby, které nejsou trestně stíhané a nebo jsou neschopné se sami o sebe adekvátně postarat a zajistit si podmínky nutné pro jejich další přežití. Do této kategorie pak spadají i děti do tří let, jež jsou umísťovány do kojeneckých ústavů nebo v případě dětí starších do dětských domovů. Ti jsou pak povinni navštěvovat školská zařízení, kde se pak můžeme setkat s jejich prvními silnějšími problémy s agresí vůči ostatním lidem v jejich blízkosti. Emocionální vznětlivost je pak přisuzována problémům se zařazením do kolektivu, a pokud tento problém není včasně a adekvátně řešen pravděpodobnost, že takovéto dítě skončí jako mladistvý delikvent je velmi vysoká.

Poskytujeme-li mladistvým ústavní výchovu, je zapotřebí aby se jednotlivé instituce domluvily mezi sebou na jistých pravidlech, jež mají za úkol zajistit co nejúspěšnější přechod jedince do společnosti. Zde se pak projevují schopnosti komunikace mezi dětskými domovy a školou, kam mají být svěřenci umístěni.

Samotná ústavní výchova pak má ze zákona za úkol plnit funkci preventivní a ne trestní, jak je tento proces často mylně interpretován. Období, na něž je jedinec umístěn, do takovéhoho zařízení je různá, odvíjí se od jeho potřeby o vedení a míry ochoty napravit své jednání. V každém případě pak je ukončeno, pokud jedinec dovrší zákonnou hranici osmnácti let. Předčasné propuštění je možné, ale je nutno jej doložit o potvrzení o nápravě daného jedince. V případě, že byl dotyčný odebrán rodině z důvodu sociálních či jiných nedostatků, je pak na rodině, aby doložili, že veškeré problémy z jejich strany byly vyřešeny a mladistvý se tudíž může navrátit zpět bez jakýchkoliv problémů.

Výjimečně je pak možno aby soud prodloužil dobu mladistvého pachatele v daném zařízení z důvodů jeho neschopnosti přijmout nápravná opatření a změnit sebe a svůj způsob života. Jedná se o zvláštní případy a ze zákona je nejdelší možná doba prodlouženého pobytu omezena zákonnou hranicí devatenácti let.

Dalším z řady ochranných opatření je tzv. ochranná výchova, která je stanovena soudem v případě, že se jedná o trestný čin, jež je možno dle trestního zákoníku považovat za výjimečný. Aplikace je možná jak na děti ve věku mezi dvanácti a patnácti lety, tak pro mladistvé, jež se pohybují ve věkové hranici v rozmezí mezi patnácti a osmnácti lety věku a to vše pokud si soud myslí, že ochranná výchova splní svůj účel lépe než uložení trestu odnětí svobody.

I když je zde možnost uplatnit ochrannou výchovu na osoby klasifikované dle zákona jako děti, čili osoby do patnácti let je tato možnost jen zřídka kdy využívána a to pak zejména v zařízeních, jež poskytují školu ve svých dětských domovech.

Soud sice může přikázat ústavní nebo ochrannou výchovu, ale není již v jeho pravomoci určit, které nápravné zařízení bude pro daného jedince nejvhodnější. O zařízení, jež je pro daného jedince nejvhodnější alternativou v rámci ústavní nebo ochranné výchovy rozhoduje příslušný diagnostický ústav na základě komplexního vyšetření jedince po všech stránkách jeho osobnosti. [16]

4.5.2 Ústavní péče

Školská zařízení, jež jsou součástí ústavní a ochranné péče, poskytují vzdělání a výchovu pro děti do patnácti let a mladistvé do devatenácti let. [17]

Osoby zde umístěné sem přichází na základě rozhodnutí soudu a jsou ze zákona povinni toto rozhodnutí uposlechnout a akceptovat. Školská zařízení, jež se výkonem těchto dvou druhů péči zabývají, se pak dělí následovně:

- diagnostický ústav
- dětský domov
- dětský domov se školou
- výchovný ústav

Na základě zjištěných informací se na území české republiky nachází dvacet výchovných ústavů pro děti, sedmnáct výchovných ústavů pro mládež a šest výchovných ústavů pro děti i mládež. [1]

Diagnostický ústav

Jeho postavení v rámci školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy má zvláštní postavení, jehož specifikací je, že přijímá děti krátkodobě a to průměrně na dobu čítající 8 týdnů. Je zde prováděna kompletní diagnostika mladistvých se všemi příslušejícími dodatečnými analýzami. Na základě tohoto vyšetření je pak mladistvým přiděleno místo jejich pobytu (konkrétní školské zařízení). [17]

Tento druh zařízení přijímá nejen osoby se soudním rozhodnutím o nástupu, ale i osoby, o jejichž umístění do tohoto ústavu zažádali jejich rodiče nebo zákonní zástupci. Tyto osoby zde pak setrvávají z vlastní vůle a jedná se nám pak o dobrovolný pobyt.

Primární funkcí diagnostických ústavů je funkce diagnostická, vzdělávací, terapeutická, výchovná, sociální, organizační a koordinační. Z organizační stránky se pak členové ústavu dělí na výchovné skupiny o čtyřech až šesti lidech. Více osob ve skupině by pak mělo příliš mnoho názorů a problémů a celá skupina by se pak začal stávat méně efektivní.

Zřizovány jsou vždy nejméně tři výzkumné skupiny, jelikož méně skupin by nevyhovovalo analytickým potřebám používaných metod. Pro ty, kdo jsou ještě ve věku, kdy mají povinnou školní docházku, jsou v diagnostickém ústavu zřizovány učebny se vzdělávacím programem základní, praktické nebo speciální školy v závislosti na potřebách jedinců. Pro ty, jež povinnou školní docházku ukončili, jsou v daném zařízení poskytovány diagnostické třídy, které jim mají pomoc s přípravou na výkon budoucího povolání s maximálním počtem osob na třídu činícím osm osob. [16]

Možná i díky velké snaze lidí pracujících v těchto zařízeních se většina jejich svěřenců nevrací zpět, odkud přišli, kromě těch, jež byli přivedeni z vlastní vůle a se souhlasem rodičů nebo zákonných zástupců. Do této kategorie pak spadají děti z dětských domovů, které se zatím ničím vážným neprovinily. Naprostá většina svěřenců je pak po průměrném dvouměsíčním pobytu v péči takového ústavu převedena do ústavu výchovného, kde je korekce nadále prohlubována. [1]

Dětský domov

Je-li ústavní výchova nařízena osobám, bez výrazné poruchy chování, starají se o jejich vzdělání státem podporované dětské domovy. Chovanci těchto zařízení jsou pak věkově mnohem rozdílnější než v předchozích případech jelikož zdejší věková hranice se pohybuje mezi třemi až dvacetišesti lety věku. Za tuto změnu pak mohou především jedinci nad osmnáct let, kteří byli do těchto zařízení zařazeni ze sociálních důvodů.

Takovýmito důvody se pak většinou stává neschopnost rodičů se o dané děti postarat a zajistit jim potřebné sociální a materiální potřeby. Dále se do dětských domovů mohou umisťovat mladé maminky, které ještě nedovršily věkovou hranici osmnácti let a potřebují pomoc při starosti o dítě. [17]

Hlavními úkoly dětských domovů je plnit funkce výchovné, vzdělávací a sociální. Za základní organizační strukturu chovanců tohoto druhu ústavu se považuje skupina čítající nejméně šest a maximálně osm osob. Samotné domovy pak pracují se dvěma až šesti skupinami najednou. Je na domovech jak jedince ve svých centrech rozdělí ale je zde snaha udržovat děti ze stejných rodin pohromadě.

Děti jsou ze zákona součástí místních škol, ale jejich pobyt v dětském domě může být kdykoliv přerušen v návaznosti na soudní rozhodnutí o zrušení ústavní výchovy, dosažením zletilosti nebo přemístěním do jiného typu zařízení. [16]

Dětský domov se školou

V tomto druhu výchovného zařízení probíhá výchova a vzdělávací proces pro osoby se soudně nařízenou ústavní léčbou a závažnými poruchami chování, nebo pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu, která vyžaduje stálou výchovně-léčebnou péči.

Patří sem také děti se soudem uloženou ochrannou výchovou a mladé matky, které ještě nedovršily zákonnou hranici osmnácti let a trpící závažnými poruchami chování nebo duševní poruchou, která vyžaduje stálou výchovně-léčebnou péči, a to se svými dětmi. Děti jsou pak v dětských domovech se školou od svých šesti let a zůstávají zde do okamžiku splnění základní školní docházky. [17]

Za základní organizační strukturu chovanců tohoto druhu ústavu se považuje skupina čítající nejméně pět a maximálně osm osob. Samotné domovy pak pracují se dvěma až

šesti skupinami najednou. Je na domovech jak jedince ve svých centrech rozdělí ale je zde snaha udržovat děti ze stejných rodin pohromadě.

Program výuky pak splňuje veškeré požadavky rozsahu programů základních škol, praktických škol a výjimečně speciálních škol. Není-li možno aby se po ukončení základní školní docházky dítě nadále vzdělávalo v důsledku poruchy chování, nebo není-li ústavní výchova zrušena, je přeřazeno do výchovného ústavu. [16]

Výchovný ústav

Tento druh ústavu primárně přijímá jen mladistvé, jež trpí závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Ve výjimečných případech je možno do tohoto druhu zařízení přivést i dítě, čili osobu s minimálním věkem 12 let je-li jeho umístění do tohoto druhu ústavu soudně nařízeno a má podstoupit ochrannou výchovu s poznámkou, že jeho chování není konstantní v důsledku intenzivně se projevující závažné poruchy a nemůže být tedy umístěn v dětském domově se školou. [17]

Jedná se o ústav se zaměřením na oblasti výchovné, vzdělávací a sociálního charakteru. Za základní organizační strukturu chovanců tohoto druhu ústavu se považuje skupina čítající nejméně pět a maximálně osm osob. Ústavy pak pracují se dvěma až šesti skupinami najednou.

Zařazení do jednotlivých skupin je pak určeno v návaznosti na jejich výchovné, vzdělávací a zdravotní potřeby. Součástí výchovného ústavu je škola, s maximální kapacitou žáků na třídu činící osm žáků. Škola kromě poskytování zákonem dané povinné školní docházky nadále umožňuje střední vzdělávání. Jedná se pak nejčastěji o praktické školy, odborná učiliště a střední odborná učiliště.

V případě, že se chovanci po ukončení základní školní docházky nehodlají nadále připravovat na výkon budoucího povolání, je zde možnost zřízení samostatné výchovné skupiny se zaměřením na pracovní činnosti, které mohou chovanci vykonávat. Ukončení pobytu v tomto ústavu je jako v předchozích případech dáno dosažením plnoletosti, nebo soudním rozhodnutím. [16]

V této kapitole jsem popsal jednotlivé části postupu zadržení a následných praktik spojených s výslechem podezřelého. Taktéž jsou zde pak uvedeny možnosti následného umístění jedince v závislosti na jeho provinění.

5 PSYCHICKÝ STAV JEDINCE V PRŮBĚHU TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Psychologický stav jedince v průběhu zadržení můžeme rozdělit na dva základní stavy. Prvním z nich je přijetí situace v důsledku předchozí zkušenosti. Osoby, které již v minulosti spáchaly trestný čin, a byly za něj trestány, jsou již s celou problematikou obeznámeni a nemají tudíž problém vypořádat se s nastalou situací. Jejich pocity a emoce jsou často rozbourané, ale až na výjimky z řad lidí se závažnou poruchou chování je pro ně možné projevit sebekontrolu a neklást další odpor. Druhou skupinou jsou lidé, kteří trestný čin vykonali poprvé. Jejich chování je často nepředvídatelné, agresivní a je nutno vynaložit značné úsilí na jejich zadržení. Speciální skupinu pak tvoří osoby, které se do takovéto situace dostaly omylem a nemají zdání co se kolem nich vlastně děje. Zvláště u dětí a mladistvých je takováto událost velkým problémem, protože většina z nich není zvyklá být v podobných situacích a jejich první myšlenkou je únik a kladení odporu ospravedlněným tím, že nic neudělali a proto je má policie nechat být. Svým útekem však jen přesvědčí policii, že mají s trestným činem něco společného a následné zadržení je pak spojováno s nadměrným užitím síly a strachem zadrženého zapříčiněného bolestí a neschopností v jakémkoliv směru řídit danou situaci.

Další fází procesu je výslech, kde je hlavním cílem získat relevantní a obsahově bohaté informace od vyslychaného. Toho můžeme dosáhnout dvěma základními metodami. První metoda je silová, kdy se na vyslychaného snažíme vyvíjet tlak za účelem jeho psychického kolapsu a následného přiznání ke všemu dokonce i k tomu co neudělal. Druhou možností je metoda poznání myšlení vyslychaného a vytvoření důvěry mezi nimi. Takovýto postup vyžaduje v první řadě, aby se vyslychaný nevyhýbal dialogu s vyšetřovatelem, neuzavíral se sám do sebe a stal se ochotným provést pravdivou výpověď.

Nežli započne samotný výslech je zapotřebí vyslychaného uklidnit a dát mu pocit, že do jisté míry může se svou situací něco udělat. Tato změna oproti původní představě o naprosté bezmoci má velký vliv na jedince a slouží jako odrazový můstek pro další jednání. Získávání důvěry pak začíná představením vyšetřovatele vyslychanému jeho hodností, příjmením a jeho funkcí v policejním sboru. Dále se pak pokračuje odůvodněním probíhajícího výslechu a nutnosti pro přítomnost jedince.

Poslední fází je pak soud, po němž je trestaný přesunut do diagnostického ústavu a následně do ústavu, který je pro něj podle provedených vyšetření nejvhodnější. Zde se pak

opět projevuje strach, zejména v případě, že je to jejich první trest. Představa, že budou umístěni do ústavu, jež slouží jako vězení pro nezletilé se pak může projevit výbuchy agrese spojenými se škodami na zdraví a majetku kohokoliv kdo se jim dostane do cesty. Druhou možností je, že je strach a bezmoc naprosto přemohou a z trestaného se stává někdo, kdo není schopen vlastními silami přežít a je o něj nutno dlouhodobě pečovat a pomoci mu tento šokový stav překonat.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem praktické části této práce má být analýza procesu vyšetřování, podání vysvětlení, výslechu a odsouzení jakožto i případné psychické dopady a navrhnout protiopatření. Toho dosáhneme pomocí analýzy získaných dat mapujících trestnou činnost na území České republiky a města Zlína a okolí. Naším prvořadým cílem je určit trestné činy páchané mladistvými a jejich objem vzhledem k celkové trestné činnosti všech kategorií.

Pro provedení analýzy budu využívat kvantitativních dat poskytnutých Policií ČR, která obsahují informace o trestné činnosti mladistvých a jejich specifickou věkovou kategorií. Dále jsou zde obsažena data o celkové trestné činnosti s pachateli ve všech věkových kategoriích a je tedy možno zmapovat procentuální podíl jednotlivých skupin na celkové kriminalitě v naší oblasti.

Důraz na trestnou činnost mladistvých, tedy osob ve věku od patnácti do osmnácti let je kladen zejména proto, že druhy trestné činnosti, které páchají, se od ostatních skupin odlišují nejen svými pohnutkami, ale i jejich dopady. Policejní statistiky však obsahují jen činy jim známé a nemohu nám tedy poskytnout kompletní přehled o všech oblastech problematiky.

Dále je možno zmínit latentní trestnou činnost, jež je nedílnou součástí kriminálních skutků, nedá se však díky své povaze zařadit do používaných statistik.

Proces zpracování těchto statistik probíhá v několika fázích. První fází je získání relevantních informací z jednotlivých Obvodních oddělení daného Územního odboru a to se musí opakovat v každém kalendářním měsíci daného roku. Další částí tohoto řetězce je Územní odbor, jenž má na starost zpracování informací, získaných z Obvodních oddělení. Jeho informace jsou následně poskytnuty kraji a nakonec celorepublikově.

Statistiky mají jednotnou formu a tvar. Jejich obsahem jsou druhy páchaných trestných činů spolu s údaji o počtu zjištěných skutků, procentuální vyjádření objasněnosti a specifická rozlišení osob pachatelů.

6.1 Popis cílené oblasti

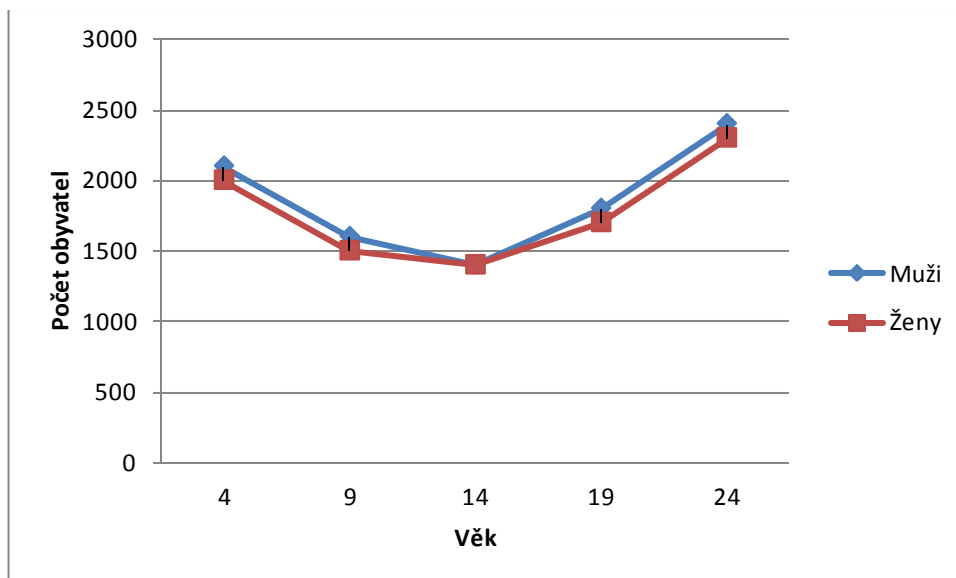
Zlín je statutární město kraje a nachází se v jihovýchodní části Moravy. Jedná se o soubor obydlých údolích s rozlohou 102,8 km², jejichž středem protéká řeka Dřevnice, která se nedaleko napojuje na tok řeky Moravy. Geografická proměnnost oblasti je dána jeho lokací na rozmezí Vizovických a Hostýnských vrchů. Město samotné se skládá ze sedmdesáti základních sídelních jednotek a šestnácti částí o celkovém počtu obyvatel 75 122 k datu 1.1.2015. To ale také znamená že počet nezaměstnaných a tudíž osob se zvýšeným procentem pravděpodobnosti výkonu trestné činnosti je ve městě Zlínu 5 327.

Obr. 1. Česká republika – Zlín a Zlínský kraj [18]

Tab. 1. Počet obyvatel města Zlín [19]

Rok	1971	1981	1990	1991	2001	2011	2015
Počet obyvatel	65 022	83 969	87 140	84 791	80 887	75 875	75 122

Obr. 2. Počet dětí a mladistvých na danou oblast [19]

Ze statistik také vyplývá, že průměrně 38,51% (13 789 osob) občanů České republiky nedokončí střední školu s maturitou a jsou tudíž řazeni do nižší společenské kasty. To má pak za následek větší společenský styk těchto osob s problémovými jedinci, jež jsou do této oblasti řazeni a je zde pravděpodobnost, že i bezproblémoví jedinci si začnou vyvíjet problematickou povahu a impulzivní chování spojované s poruchami chování, jež je zapotřebí kontrolovat a popřípadě i léčit v některém z ústavů.

7 STATISTIKA TRESTNÉ ČINNOSTI

Ze statisticky získaných dat za období 2011 – 2014 pro Územní odbor Zlín vyplývá, že tak jako na území celé České republiky, i ve Zlínském kraji je páchaná trestná činnost mladistvých podstatně nižší než u osob nad osmnáct let, což by nemělo být nijak překvapující vzhledem k jejich početní převaze.

Tab. 2. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti vraž za rok 2011 – 2015 [20]

TSK	Zjištěno	Z toho ukončeno prověřování	Celkem v prověřování	Objasněno			Spácháno skutků		
				Počet	Tj. %	Dodatečně	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let	Děti 1-17 let
101	1	1	0	1	100	1	0	0	0
102	0	0	0	0	0	0	0	0	0
103	36	34	2	34	380	2	0	0	0
104	0	0	0	0	0	0	0	0	0
105	0	0	0	0	0	0	0	0	0
106	14	10	5	10	275	3	0	0	0
101-106	51	45	7	45	348	6	0	0	0

Vraždy jsou mladistvými páchany jen naprosto výjimečně, o čemž svědčí i tato statistika a v běžném roce se s tímto problémem nejspíš vůbec nesetkáme.

Tab. 3. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti násilné trestné činnosti za rok 2011 - 2015 [20]

TSK	Zjištěno	Z toho ukončeno prověřování	Celkem v prověřování	Objasněno			Spácháno skutků		
				Počet	Tj. %	Dodatečně	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let	Děti 1-17 let
111	0	0	0	0	0	0	0	0	0
112	0	0	0	0	0	0	0	0	0
113	0	0	0	0	0	0	0	0	0
115	0	0	0	0	0	0	0	0	0
116	2	2	0	1	50	0	0	0	0
121	2	2	0	2	200	0	0	0	0

122	0	0	0	0	0	0	0	0	0
131	333	254	86	166	201	34	10	27	36
132	24	18	7	13	258	7	0	0	0
141	7	5	2	5	175	2	0	0	0
142	44	42	2	41	377	2	0	2	2
143	15	10	5	9	257	2	0	0	0
151	976	825	154	771	316	96	12	40	52
161	1	0	1	0	0	0	0	0	0
171	9	7	2	7	247	1	0	0	0
172	0	0	0	0	0	0	0	0	0
173	328	299	28	296	360	18	0	9	9
174	91	68	23	64	272	9	0	1	1
181	159	139	21	127	318	14	12	14	26
182	34	21	13	20	234	1	0	0	0
183	435	405	31	293	270	16	2	14	16
184	45	37	8	36	325	6	0	0	0
185	20	13	7	13	293	2	0	0	0
186	110	83	27	83	298	13	0	0	0
187	0	0	0	0	0	0	0	0	0
188	0	0	0	0	0	1	0	0	0
189	0	0	0	0	0	0	0	0	0
190	0	0	0	0	0	0	0	0	0
101-190	2 686	2 275	424	1 992	297	230	36	107	142

Násilná trestná činnost je stále na vzestupu. Zlínský kraj je oproti zbytku republiky v této oblasti poněkud výjimkou a může se pyšnit poklesem v této oblasti v průměru o 51,4 % za poslední čtyři roky.

Tab. 4. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti mravnostní trestné činnosti za rok 2011 – 2015 [20]

TSK	Zjištěno	Z toho ukončeno prověřování	Celkem v prověřování	Objasněno			Spácháno skutků		
				Počet	Tj. %	Dodatečně	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let	Děti 1-17 let
201	93	76	17	72	312	3	2	5	7
202	3	3	0	3	200	0	0	0	0
211	17	13	4	13	300	3	0	1	1
212	94	72	22	71	297	14	1	19	20

213	0	0	0	0	0	0	0	0	0
214	0	0	0	0	0	0	0	0	0
231	81	77	4	55	271	8	0	1	1
241	8	6	2	6	180	1	0	0	0
251	0	0	0	0	0	0	0	0	0
252	1	0	1	0	0	0	0	0	0
253	0	0	0	0	0	0	0	0	0
271	16	11	5	11	263	4	0	0	0
280	0	0	0	0	0	0	0	0	0
281	10	8	3	8	217	1	0	0	0
290	89	68	24	63	280	10	1	2	3
201-290	412	334	82	302	295	44	4	28	32

Mravnostní trestná činnost i nadále stoupá a v nejbližší době poroste ještě výše. K datu 31. 12. 2014 pak vzrostla skoro až o 60 % oproti předchozím čtyřem letem.

Tab. 5. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti krádeže vloupáním za rok 2011 – 2015 [20]

TSK	Zjištěno	Z toho ukončeno prověřování	Celkem v prověřování	Objasněno			Spácháno skutků		
				Počet	Tj. %	Dodatečně	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let	Děti 1-17 let
311	576	499	77	155	108	41	1	13	13
312	35	33	2	15	160	0	1	0	1
321	398	338	60	105	105	31	2	5	6
322	94	71	22	16	69	3	0	0	0
323	215	192	25	76	143	19	3	12	14
324	17	15	2	4	117	1	0	0	0
331	6	4	2	1	25	1	0	0	0
332	11	8	3	2	25	2	0	0	0
341	66	39	37	6	46	12	0	0	0
350	1	1	0	1	100	0	0	0	0
351	58	50	10	21	176	3	0	2	2
371	228	193	37	80	134	15	0	7	7
372	621	563	60	200	128	37	3	23	25
373	719	596	126	204	113	61	6	24	28
390	3 544	3 136	415	904	102	121	13	118	124
311-390	6 589	5 738	878	1 790	109	347	29	204	220

Krádeže jsou jednou z nejčastějších trestných činností provozovanou mladistvými na území Zlínského kraje. V průměru je za rok řešeno policií šedesát - sedmdesát takovýchto událostí.

Tab. 6. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti krádeže prosté za rok 2011 – 2015 [20]

TSK	Zjištěno	Z toho ukončeno prověřování	Celkem v prověřování	Objasněno			Spácháno skutků		
				Počet	Tj. %	Dodatečně	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let	Děti 1-17 let
411	632	542	86	118	76	10	6	9	15
412	0	0	0	0	0	0	0	0	0
413	302	268	31	115	153	6	2	13	15
421	6	6	0	5	250	0	1	0	1
431	595	503	97	225	150	40	4	29	33
432	82	71	11	26	138	3	0	8	8
433	1 385	1 184	200	156	47	31	2	10	11
434	553	489	61	106	76	11	0	9	9
435	1 228	1 143	80	291	95	20	0	8	8
441	27	26	1	6	80	0	0	1	1
451	585	500	87	327	224	49	19	42	57
461	2	2	0	1	100	0	0	0	0
462	12	11	1	0	0	0	0	0	0
471	4	3	1	2	67	1	0	0	0
480	2 847	2 582	262	1 678	235	96	8	38	46
490	932	854	75	422	181	33	3	14	16
411-490	9 192	8 184	993	3 478	152	300	45	181	220

Krádeže prosté jsou pak na stejné úrovni jako krádeže vloupáním. Jedná se o velmi častou trestnou činnost a to zejména proto, že si lidé dobře nechrání svůj majetek.

Tab. 7. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v celkové majetkové trestné činnosti za rok 2011 – 2015 [20]

TSK	Zjištěno	Z toho ukončeno prověřování	Celkem v prověřování	Objasněno			Spácháno skutků		
				Počet	Tj. %	Dodatečně	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let	Děti 1-17 let
511	887	636	282	486	220	116	2	7	8
521	137	101	37	100	292	24	1	2	3
530	3	1	0	0	0	0	0	0	0
588	219	179	42	70	127	6	0	2	2
589	1 089	956	129	250	92	31	10	21	29
590	15	12	3	4	150	0	0	0	0
311-590	18 131	15 807	2 364	6 178	137	824	87	417	482

Majetková trestná činnost je nejčastější oblastí provozování trestné činnosti vůbec. Za poslední čtyři roky její procento narostlo v průměru o 24 %.

Tab. 8. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti ostatní kriminální činy za rok 2011 – 2015 [20]

TSK	Zjištěno	Z toho ukončeno prověřování	Celkem v prověřování	Objasněno			Spácháno skutků		
				Počet	Tj. %	Dodatečně	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let	Děti 1-17 let
611	535	493	42	485	361	32	11	32	41
612	19	15	3	15	356	1	0	2	2
613	621	554	64	166	106	23	10	29	38
614	1	1	0	1	100	0	0	0	0
631	164	143	21	141	345	13	0	3	3
632	12	11	1	11	350	1	2	2	4
633	0	0	0	0	0	0	0	0	0
634	1	1	0	1	100	0	0	0	0
635	368	308	59	299	322	34	12	14	26
636	12	6	6	6	138	4	3	2	5
637	3	2	1	2	100	0	0	0	0
639	1	1	0	0	0	0	0	0	0
640	1	1	0	1	100	0	0	0	0
641	73	54	19	52	288	7	0	5	5
642	43	35	8	32	295	7	0	1	1

643	44	39	5	39	335	8	0	0	0
644	1	1	0	1	100	0	0	0	0
651	132	101	31	34	98	3	1	4	4
652	5	3	2	3	150	1	0	0	0
662	53	46	7	41	311	10	0	0	0
663	1 741	1 685	53	1 681	386	41	16	96	112
664	80	76	5	74	371	6	1	6	7
690	0	0	0	0	0	0	0	0	0
611-690	3 910	3 576	327	3 085	314	191	56	196	248

Ostatní kriminální činnost je druhou největší oblastí páčání trestné činnosti s kolísáním výkonu jen 2,3 %.

Tab. 9. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti zbyvajících kriminalita za rok 2011 – 2015 [20]

TSK	Zjištěno	Z toho ukončeno prověřování	Celkem v prověřování	Objasněno			Spácháno skutků		
				Počet	Tj. %	Dodatečně	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let	Děti 1-17 let
721	0	0	0	0	0	0	0	0	0
730	6	6	0	6	400	0	0	0	0
731	1 192	934	246	908	304	218	0	13	13
732	0	0	0	0	0	0	0	0	0
733	0	0	0	0	0	0	0	0	0
741	2	1	1	1	100	0	0	0	0
742	4	4	0	4	200	4	0	0	0
750	15	10	5	10	267	3	0	0	0
751	39	27	12	24	255	7	1	3	4
762	4	3	2	3	167	1	0	0	0
763	0	0	0	0	0	0	0	0	0
771	2 138	2 057	74	2 057	385	41	0	6	6
772	2 688	2 688	3	2 686	400	22	0	0	0
781	0	0	0	0	0	0	0	0	0
782	0	0	0	0	0	0	0	0	0
783	0	0	0	0	0	0	0	0	0
784	10	8	2	3	100	0	0	0	0
785	36	23	13	19	210	5	2	1	3
786	6	3	3	3	50	0	0	0	0

787	2	2	0	2	100	0	0	0	0
788	3	2	1	1	50	1	0	0	0
789	17	13	4	11	263	1	0	0	0
790	241	178	66	133	221	18	3	7	10
721-790	6 403	5 959	432	5 871	367	321	6	30	36

Zbývající kriminalita je pak poslední v řadě nejčastějších trestných činností páchaných ve Zlínském kraji. Vyznačuje se však silnými výkyvy a v některých letech může dosahovat nárůstu až v řádu 446,15 %.

Tab. 10. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti hospodářská trestná činnost za rok 2011 – 2015 [20]

TSK	Zjištěno	Z toho ukončeno prověřování	Celkem v prověřování	Objasněno			Spácháno skutků		
				Počet	Tj. %	Dodatečně	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let	Děti 1-17 let
801	4	0	4	0	0	2	0	0	0
803	13	11	2	11	360	1	0	0	0
806	0	0	0	0	0	0	0	0	0
807	0	0	0	0	0	0	0	0	0
808	64	50	14	50	315	6	0	0	0
809	0	0	0	0	0	0	0	0	0
810	11	9	2	9	333	2	0	0	0
811	30	11	22	10	152	1	0	0	0
812	93	82	11	80	345	5	0	1	1
813	1	1	0	1	100	0	0	0	0
814	0	0	0	0	0	0	0	0	0
815	110	94	16	94	340	8	0	0	0
816	195	155	40	39	84	5	1	9	10
817	0	0	0	0	0	0	0	0	0
819	157	147	16	141	360	17	0	0	0
820	17	5	14	5	100	1	0	0	0
821	5	2	3	2	100	0	0	0	0
822	40	25	19	24	236	9	0	0	0
823	66	53	13	51	311	5	0	0	0
824	1	0	1	0	0	0	0	0	0
825	32	29	3	26	204	0	0	0	0
826	5	2	3	2	50	0	0	0	0

827	2	1	1	1	100	0	0	0	0
828	3	1	2	1	100	1	0	0	0
829	385	278	116	272	281	71	0	0	0
830	859	540	366	492	228	124	0	2	2
831	5	1	4	1	50	0	0	0	0
832	0	0	0	0	0	0	0	0	0
833	5	1	4	1	50	1	0	0	0
834	2	1	1	1	100	0	0	0	0
835	35	31	4	30	369	3	0	0	0
836	0	0	0	0	0	0	0	0	0
837	1	1	0	1	100	0	0	0	0
838	932	795	137	229	98	29	4	18	22
839	2	1	1	1	100	1	0	0	0
840	4	4	0	0	0	0	0	0	0
841	1	0	1	0	0	0	0	0	0
842	9	6	3	0	0	1	0	0	0
843	1	0	2	0	0	0	0	0	0
844	0	0	0	0	0	0	0	0	0
845	1	1	0	1	100	0	0	0	0
846	12	12	0	12	400	0	0	0	0
847	2	2	0	2	200	0	0	0	0
848	11	5	10	4	150	2	0	0	0
849	0	0	0	0	0	0	0	0	0
850	4	3	1	2	150	0	0	0	0
851	6	1	5	1	50	1	0	0	0
852	3	2	2	2	150	1	0	0	0
853	0	0	0	0	0	0	0	0	0
854	0	0	0	0	0	0	0	0	0
855	0	0	0	0	0	0	0	0	0
860	8	7	1	7	367	0	0	0	0
861	22	14	11	14	229	4	0	0	0
862	3	0	4	0	0	0	0	0	0
863	65	42	27	31	172	19	0	1	1
864	48	16	34	14	120	12	0	0	0
865	33	20	17	9	104	5	1	1	2
866	0	0	0	0	0	0	0	0	0
870	0	0	0	0	0	0	0	0	0
871	0	0	0	0	0	0	0	0	0
880	43	28	18	27	249	6	0	0	0
881	559	464	102	445	318	68	0	0	0
882	13	7	6	7	136	4	0	0	0

885	0	0	0	0	0	0	0	0	0
886	100	98	2	96	381	9	0	0	0
890	19	9	10	9	169	0	0	0	0
801-890	4 042	3 068	1 075	2 258	223	424	6	32	38

Hospodářská trestná činnost je poměrně zanedbatelná, mladiství se jí dopouštějí jen zřídka kdy a za období čtyř let došlo jen k třiceti dvěma takovýmto událostem.

Tab. 11. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti vojenské trestné činnosti, činů proti ústavnímu zřízení a míru za rok 2011 – 2015 [20]

TSK	Zjištěno	Z toho ukončeno prověřování	Celkem v prověřování	Objasněno			Spácháno skutků		
				Počet	Tj. %	Dodatečně	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let	Děti 1-17 let
901	0	0	0	0	0	0	0	0	0
902	0	0	0	0	0	0	0	0	0
903	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Za sledované období spáchali mladiství na Zlínsku celkem 810 deliktů, přitom celková kriminalita (tzn. skutky dětí, mladistvých a dospělých) činila 1 983 trestných činů. Mladiství se tedy na celkové trestné činnosti podíleli v letech 2011 – 2014 průměrně 40,85 % procenty. Toto číslo je poněkud vyšší než v jiných oblastech kde je podíl mladistvých na trestné činnosti v řádu třiceti procent, ale jedná se o odchylku způsobenou velkým počtem škol a výchovných institucí nacházejících se ve zlínském kraji. Z tohoto důvodu kriminalita značně klesá v období prázdnin, kdy se většina studentů vrací domů a městu klesá kapacita obyvatel o několik tisíc.

Statistiky nám také ukazují, že pro oblast Zlínského kraje je počet mladistvých pachatelů násilné trestné činnosti mnohem nižší než v jiných regionech. Tendence krást, ničit či jen poškozovat majetek druhých osob již není tak v oblibě jak tomu bývalo dříve. O této skutečnosti je pak možno se přesvědčit při pohledu na 51,4 % pokles v této oblasti trestné činnosti. Pokles naneštěstí neobsahuje i pokles agresivity mladistvých v tomto kraji. Hrubé chování přecházející v násilí se projevuje zejména při interakci s jinými osobami. Jedná se tak o snahu mladistvého zvýšit si sebevědomí a ukázat ostatním kdo je silnější. To však nedopadá vždy nejlépe, obzvláště je-li na straně cílené osoby někdo, kdo se jí zastane. Ve

většinou případů se jedná o kamaráda, přítele, či dokonce manžela, který si takovéto chování nenechá líbit a pokusí se mladistvého „poučit“. Mladistvý pak na podobné situace reagují dvojím způsobem a to buď útekem nebo útokem se zbraní nebo skupinou přátel.

Takovéto šarvátky jsou pak ve většině případů zapříčiněny mladistvým, jež má zájem o určitou dívku. Zde se dostáváme do oblasti mravnostní trestné činnosti. Mravnostní trestná činnost je v posledních pár letech na vzestupu a i když je zde snaha ji kontrolovat, ne vždy se to podaří. Nárůst těchto aktivit k datu 31.12.2014 pak činil skoro až 60 %, což je nejvíce za poslední desetiletí. Za tento skok, se zasloužilo především uvolnění mravních zásad, které byly dříve nedílnou součástí výchovy dětí a mladistvých. Otevřenost informační doby je nezměrná a každé dítě tak má možnost přístupu k nevhodným informacím pro jejich věk. To má za následek snahu napodobovat nejen rodiče, kteří jejich výchově příliš nepomáhají, ale i to co vidí ve filmech a na videích s danou věkovou hranicí.

Znásilnění, sexuální nátlak a kuplířství, jsou jen malou částí problematiky mravnostní trestné činnosti. Nemusí se totiž jednat jen o činnost provozovanou mladistvými, ale jsou sem zahrnuty i činnosti související s jejich zneužíváním a to ať pohlavním v rámci rodiny, tak prodej lidí za peníze. Takovéto osoby jsou často zneužívány již od raného dětství, načež se buďto zlomí nebo svou situaci překonají. Pokud svou situaci nadále neunesou, je pak jejich obvyklou volbou sebevražda, která jim poskytuje únik před realitou. Druhou možností je pak zavolání pomoci a odebrání nezletilého a jeho umístění do zvoleného ústavu na základě porušování platných zákonů této republiky.

Pokud je týraná osoba schopna se svému protivníku postavit, je zde možnost, že využije pro svou pomstu zbraň. Oběť jedná buďto vědomě nebo zkratovitě za účelem pomsty a to s využitím jakékoliv zbraně, jež by jim mohla pomoci. Především se pak jedná o kuchyňské nože, náradí a střepy, které jsou v každé domácnosti k dispozici a mohou velmi jednoduše zabít, především v situaci, kdy to daná osoba nečeká.

Diagnostický ústav pro mládež, střediska výchovné péče a školní jídelny v Brně se prostřednictvím svých zaměstnanců, vyjádřil o probírané problematice jako aktuální a složité situaci. Jejich největší problémy spočívají ve snaze převychovat problémové jedince pocházející z velmi špatného sociálního prostředí. Takovým pak mohou být rodiny vyznačující se alkoholismem, drogovou závislostí nebo fyzickým týráním dětí. Majetková trestná činnost je pak v počátcích spojována s potřebami postižených zajistit si peníze pro základní

potřeby nutné k životu. V pozdějších stádiích se pak jedná o potřeby spojené s trestnou činností, vyplývající z pozdního zásahu výchovných ústavů.

Úspěšnost návratu jedince do společnosti je pak velmi vysoká a to zejména v případech dětí, které se ještě dali léčit v prvních stádiích problémového charakteru. Tyto děti je velmi jednoduché ovlivnit a jejich převýchova pak netrvá dlouho. Následně jsou pak převedeny do jiných ústavů, kde jim je poskytnuta potřebná péče a vzdělání, popřípadě je zde možnost adopce, je-li návrat k původní rodině nemožný.

Starší děti jsou již považovány za problém, z důvodu přílišné fixace na jejich předchozí život. Je zde nutno vytvořit mnohem silnější pouto důvěry a to především v případech týraných jedinců, kteří se bojí všeho a všech. Jsou to právě oni, kdo v případě pozdního zásahu vyrůstají v nejproblémovější jedince, jelikož s věkem sílí a opakují činy svých rodičů.

8 VYŠETŘOVÁNÍ

Vyšetřování je považováno za fázi přípravy trestního řízení a proto je velmi složité vyšetřování dobře vykonat, když novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. ustanovuje přesun dokazovací fáze až do hlavního líčení u soudu. Je započato trestním stíháním a svůj konec nachází při podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu nebo postoupením věci jinému orgánu či zastavením trestního stíhání. Výjimkou je zahájení trestního stíhání po podání návrhu na potrestání soudu kdy se pak trestní stíhání vůbec nekoná. Tato alternativa pak nastává v případě zkrácené přípravného řízení, které je definováno v § 161–167 trestního řádu.

Na proces vyšetřování dohlíží útvary Policie České republiky a zejména pak útvary Služba kriminální policie a vyšetřování Policie ČR. Výjimkou jsou dlouhodobé námořní plavby většinou na zaoceánských lodích, kde povinnosti vyšetřovatele spadají do rukou kapitána daného plavidla, jež je pověřen zodpovědností vyřešit daný problém. Taktéž vojenské útvary na zahraničních misích mají své vojenské vyšetřovatele pro případ potřeby vyřešit jakoukoliv trestnou činnost. Jde-li nám pak o vyšetřování policistů či jiných složek, kterým byla svěřena tato povinnost, ujímají se vyšetřování Generální inspekce bezpečnostních sborů. Pokud by se však jednalo o vyšetřování trestné činnosti v řadách Generální inspekce, jednalo by se pak o vyšetřování zaštiťované státním zástupcem.

Nejdůležitější a také opomínanou věcí, kterou je nutno při vyšetřování provést, je kompletní zajištění všech stop na místě činu, což se stává velmi problematické, jedná-li se o oblast venkova a nepřehledný terén, kde stopy mohly skončit kdekoliv. Z časových a finančních důvodů je pak prohlídka místa činu omezena jen na nejdůležitější ohledání a nepřístupuje se k rozsáhlé pátrací akci, pokud ovšem nedošlo k obdržení nových skutečností, které by vedly k dalšímu vyšetřování. Toto urychlené ohledání se pak může stát velmi problematické v oblasti sexuálních deliktů, kde postižená osoba často nahlásí své napadení až po několika dnech a částečné ohledání místa činu je pak skoro zbytečné, jelikož nám bez důkladné prohlídky neposkytne skoro žádné informace.

Takto získané důkazy mohou svědčit ve prospěch i neprospěch obžalovaného, to vyšetřovatele však nesmí zajímat, jelikož musí zůstat nestranný. To se ovšem může ukázat jako problém, jedná-li se o člověka mu známého nebo o čin, který je možno označit za výjimečně brutální.

Výslechy svědků jsou pak považovány za nepotřebné, pokud se nejedná o neodkladnou nebo neopakovatelnou činnost, kterou je nutno zaznamenat okamžitě. Cílí proces svědků je pak jen zřízen možností požadavku fyzických i právnických osob o přítomnost právního zástupce, který by jim v této situaci pomohl a omezil vyslychajícího v množství a hloubce kladených otázek. Další problém nastává, je-li nutno zažádat o odborné vyjádření, znalecký posudek nebo test DNA na biologickém či jiném materiálu, nalezenému na místě činu. Tyto testy jsou pak velmi důležité, protože na jejich základě se může rozhodovat o životě či smrti pachatele, a chyba zde může mít katastrofální následky (vrahové děti a sexuální delikventi).

Člověk obviněný z trestné činnosti má právo na účast na všech vyšetřovacích úkonech jakožto i možnost klást doplňující otázky osobám vyslychaných v jeho případě. Toto právo se nejčastěji využívá v případech, kdy se obviněný zastupuje sám a plní tak formu svého obhájce. Tato forma obhajoby však není doporučována, protože možnosti právního zástupce jsou neomezené nutností získání povolení k opuštění vazby za účelem podílení se na úkonech spojených s vyšetřováním.

9 DOPADENÍ, VÝPOVĚĎ A VÝSLECH

Za největší problém při snaze dopadnout mladistvého pachatele je považován jeho strach z dopadení. Podle výsledků statistik se skoro sedmdesát procent mladistvých brání zatčení a z toho přibližně deset procent tak, že je nezbytné provádět zatčení s použitím značné síly. Dalším problematickým faktorem u dopadení je snaha podezřelého uniknout před policejními složkami a policista, který pak dotyčného pronásleduje. Policista se pak může, kvůli problémům, kterému tímto podezřelý způsobil, rozhodnout použít nepřiměřené zadržovací prostředky. Taktéž je zde možnost působení stresových situací, do kterých se policisté každodenně dostávají a proto je naprosto nezbytné, aby policista vždy dbal na to, co dělá, i když se mu to nelíbí. Zadržení pak může provést i běžný občan, pakliže dodržuje zákony a pachatele předá Policii České republiky.

Vysvětlení se podává policii v případech, kdy je zapotřebí objasnit informace ohledně dané události. Takovou událostí pak může být odhalení trestného činu nebo přeštku, vypátrání, hledané nebo pohřešované osoby či věci a příprava a provádění opatření nutných pro zajištění bezpečnosti osoby, která je pod policejní ochrannou.

Jako problém v této oblasti vidím možnost podezřelého odmítnout podat vysvětlení a spolupracovat s policií, na což má občan ze zákona nárok a je o této skutečnosti poučen při svém zadržení. Může se jednat o nutnost dodržování slibu mlčenlivosti, ale ve většině případů se jedná o neochotu sdělit policii informace, jež by s největší pravděpodobností vedly k trestnímu stíhání jiné osoby vyslýchanému blízké.

Podat vysvětlení je možno přímo na místě nebo na policejní stanici ve zvolený den. To je pak nejčastější, potřebuje-li policista provést kompletní záznam o průběhu vyšetřované události.

Problematikou výslechu je, že se vyslýchající v první řadě musí chovat nestranně. To znamená, že se nesmí přiklánět ani k jedné verzi dané události bez ohledu na stav vyslýchaných osob. Jeho povinností je získat co největší množství relevantních dat a porovnat je s důkazy nalezenými na místě činu. Teprve poté si může dovolit spekulovat o tom, jak se daná událost odehrála.

Jednoznačným problémem při výslechu může být nezkušenost vyslýchajícího, který se ve většině případů začne přiklánět k jedné, nebo druhé verzi, přestává být objektivním,

což vede k opomíjení klást otázky (dialog) a ze samotného výsledku se stává pouze monolog jedné ze stran, většinou té, které vyšetřovatel věří více.

Na základě platných zákonů České republiky rozlišujeme dva typy získávání informací. Jedná se o základní formy, na které je pak možno navázat jinou metodou. Těmito možnostmi jsou výslech a vysvětlení.

Jednou z prvních věcí, kterou vyšetřovatel učiní je kontrola trestní minulost vyslýchaného. Už jen touto činností ztrácí vyšetřovatel část své objektivnosti, protože si na základě minulosti podezřelého vytvoří svůj vlastní „obrázek“ o tom, s kým má tu čest.

Osoba dříve netrestaná má tu výhodu, že se nemá čeho bát kromě toho, co právě mohl udělat. Výslech pak probíhá dle standardního postupu a při provedení patřičné přípravy ze strany vyšetřujícího by neměly nastat žádné komplikace. Takováto osoba má výhodu „čistého štítu“ a pokud se neprohřešila vážným přestupkem, není zde problém tuto neblahou situaci vyřešit rychle a efektivně. Pravidlo důvěry je zde jednoduše aplikovatelné, z důvodu jisté úcty k vyslýchanému a jejich chování bude na jisté úrovni. Nezkušenost vyslýchaného je pak značným přínosem pro vyšetřovatele, jelikož mu poskytne možnost, přistihnout pachatele při lži.

Pokud již byla osoba podezřelého v minulosti trestána, je tato skutečnost brána v úvahu a vyšetřovatel se pak na základě toho bude chovat. Vyšetřovaný má již zkušenosti s výsledkem a stresem spojeným s touto situací a je proto obtížnější rozeznat pravdu a lež v jeho výpovědi. Pravidlo navázání důvěry se pak také může ukázat jako problém, zvláště v případě, že bylo vyšetřovanému při dřívějších výsledích slibováno nereálné nebo sliby reálné, které však byly odmítnuty vyplnit především z důvodu, že se vyslýchaný již přiznal. Pokud tomu však bylo naopak, bude takováto osoba více než nakloněna možnosti dohody a následnému snížení či dokonce odpuštění trestu.

V případě recidivistů, čili osob opakovaně vyslýchaných a trestaných za porušování zákona je ve většině případů doprovázen značnými problémy a to zejména ze strany recidivisty, který odmítá spolupracovat s úřady. Takováto situace vyžaduje nejen značnou přípravu, ale i trpělivost a zkušenosti ze strany vyslýchajícího policisty. Je zapotřebí zajistit detailní informace jak o pachatelově minulosti tak současném životním stylu a lustrační evidenci. Je zapotřebí určit intelekt a vzdělání dané osoby a podle toho s ní jednat. Nemůžeme si totiž dovolit chybu v předpokladu způsobenou nevědomostí, zda se daná osoba doznává k provedení trestné činnosti či ne. Je také nutno rozlišovat, kdy se daná osoba k

činu přizná, zda je to před představením evidence nebo až poté kdy nemá osoba jak z problému ven apod.

Taktéž je v podobné situaci dobré přivolat si odbornou pomoc z jiného odvětví, která nám pomůže s podezřelým a jeho přiznáním. Za minimální pomoc v takovéto situaci se považuje zvolení jedné osoby, která i přes nedostatek specializace pomůže na vyslychaného vyvíjet tlak. Dalšími hledisky, které musíme sledovat, jsou pak procesní postavení vyslychaného, jeho fyzický a psychický stav a úplnost a věrohodnost výpovědi, kterou nám poskytně.

9.1 Výslech mladistvého

Zde se zajímáme o zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Jedná se o skupinu práv a nařízení majících za úkol chránit mladistvého před plnými dopady právního systému České republiky.

Podle § 42 zákona o soudnictví ve věcech mládeže má každá osoba ve věku mezi patnácti a osmnácti lety právo na zacházení přiměřené jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu. To je ovšem široký pojem a různí policisté si jej vysvětlují různými způsoby. Další povinností státu je zajistit každé mladistvé osobě právního zástupce a to již od okamžiku, kdy je poprvé zadržen a vyslychán. Právní zástupce jej musí doprovázet při veškerých úkonech spojených s daným trestným činem a je naprosto nemyslitelné, aby si jej policisté „vypůjčili“ bez jeho vědomí. Příslušníci policie jsou povinni podezřelého mladistvého poučit o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění.

Psychické následky při vyšetřování mladistvého je možno minimalizovat uplatněním § 57 odst. 1, který příslušníkům policie přikazuje postupovat při výslechu ohleduplně a šetřit osobnost dané člověka a zabránit případným negativním efektům plynoucím z dané situace. Odst. 2 tohoto paragrafu pak brání policistům mladistvého konfrontovat, až na výjimečné případy, kdy je takovýto přístup povolen. Konfrontace je však možná teprve až před soudem pro mladistvé.

Významnou pomocí při vyšetřování mladistvých je § 55, který přikazuje policistům provádět vyšetřování se zvláštní pečlivostí a mohou tak získat všechny získatelné informace, které buďto vinu dané osoby potvrdí nebo bezesporu vyvrátí. Dokonalé objasňování a dokazování příčin vzniku zkoumané situace je velkou výhodou oproti běžnému vyšetřování, kde se policisté zaměřují jen na informace a důkazy nezbytné pro danou kauzu.

Stejně jako u recidivisty je u mladistvého nutno provést důkladnou přípravu a informovat se na stupeň rozumového a mravního vývoje daného jedince. Dalšími podstatnými informacemi zahrnutými do přípravy jsou informace o jeho povaze, poměrech v domácnosti a společnosti, jeho chování před spácháním trestného činu a jiných událostech, jež měly vliv na jeho osobu.

Dalším důležitým rozhodnutím je volba správného ústavu podle míry provinění. Je nutno rozhodnout zdaje zapotřebí aplikovat výchovná opatření, ochranná opatření nebo trestní opatření určená pro mladistvého pachatele. K tomuto vyšetření jsou vhodné diagnostické ústavy poskytující kvalifikované odborníky schopné posoudit jak fyzický tak psychický stav daného člověka.

Celí tento proces je nutno provádět pod dohledem zkušených odborníků nebo alespoň pracovníků s rozsáhlými zkušenostmi v problematice mladistvých. Tato praktika je nezbytná k zajištění výchovného účelu řízení, který má mít vliv na budoucí vývoj charakteru problémové osoby. Spolupráce veškerých zařízení, kterými mladistvý projde je naprosto nezbytností pro zachování informací a postupů výchovy pacienta. Trpí-li mladistvý duševními problémy, je na pracovnících daného ústavu, zda situaci zvládnou sami nebo zda si povolají kvalifikovaného odborníka z oblasti psychiatrie.

10 PROBLEMATIKA MLADISTVÝCH V PRŮMYSLU KOMERČNÍ BEZPEČNOSTI

V průmyslu komerční bezpečnosti (dále jen PKB) se stejně jako v jiných oblastech setkáváme s problematikou trestné činnosti páchané dětmi a mladistvými. Je to velmi nepříjemná záležitost zejména proto, že pachatelé ještě nepřekročili zákonnou hranici osmnácti let a nelze je proto trestně stíhat v plném rozsahu trestu za způsobené škody. Děti a mladiství také znamenají problém proto, že jejich interakce s ostatními v jejich věkové kategorii je na velké úrovni a nemají proto problém vytvářet organizované skupiny čítající čtyři až třicet členů. Tyto skupiny následně postupují společně a za stejným účelem. Nejčastěji jím bývá nuda a snaha oživit svůj jinak nezáživný den.

Sociální situace v jejich domácnostech této problematice vůbec nepomáhá, protože většina moderních rodičů nedokáže plně uplatnit svou autoritu a výchovné metody. Jsou příliš důvěřiví nebo se o situaci vůbec nezajímají. Důvěra je často spojována se slovy „to by neudělal“ nebo „on za nic nemůže, to ti druzí“. Právě takovýto přístup umožňuje již tak laxním morálním a etickým bariérám úplně se rozplynout a způsobit, že se dotyčný stane nezvladatelným. Nevšímavost je pak známa především v rodinách žijících ve slabších vrstvách společnosti. Rodiče nemají čas ani zájem angažovat se v problémech svých dětí a jakékoliv problémy, které jsou způsobeny, nepovažují za svou starost. V některých případech se může jednat i o úmyslné zanedbávání potomků za účelem jejich vyštívání z domu a zbavení se jakékoliv zodpovědnosti.

Obě tyto možnosti mají pak společný výsledek a tím je nekontrolovatelný růst agrese a deviantního chování projevujícího se fyzickým násilím nebo verbální provokací. Procento těch, kteří se snaží uplatňovat fyzické násilí v obchodních centrech jako Centro Zlín nebo Galerie Šantovka a jiných oblastech kontrolovaných pracovníky PKB je minimální. V průměru se pak jedná o jedno až tři procenta pachatelů za rok. Fyzický projev agrese je většinou výsledkem skupinových střetnutí, kdy se jednotlivé skupiny, často složené z národnostních menšin, střetávají a „vyměňují si názory“ v oblastech kontrolovaných pracovníky PKB. Nejde tedy o problém útoku na obchody a zákazníky, kteří se jim ve většině případů jen připlou do cesty ale o snahu vyhnat své konkurenty z daného území.

Takovýmto územím bývají právě obchodní centra, která poskytují velké prostory a relaxační oblasti, která jsou mezi delikventy a záškoláky velmi oblíbeným místem zejména

v období zimy, kdy jim toto prostředí umožňuje se ohřát, koupit si drogy jako alkohol a cigarety a projevit svou osobnost před davu lidí.

Právě v takovýchto situacích se pracovníci PKB setkávají s verbální provokací a vandalstvím, jež je provozováno na úkor jak zákazníků, tak i samotného střediska. Mladiství, často ve spolupráci s dětmi, obsazují vyhrazené plochy pro odpočinek, kde provozují činnosti neslučitelné s řádem platícím v daných prostorách, tak i vyhláškou města č. 2/2011 o zákazu konzumace alkoholických nápojů, jednalo by se o volné prostranství v rámci města.

Pití alkoholu, či konzumace jiných drog v daném areálu je naprosto nemyslitelná a proto je nutno zakročit. Většina problémových jedinců je zadržena pracovníky PKB, upozorněna na jejich chování a následně vyvedena ven. Samotné zadržení je jednoduchou záležitostí jedná-li se o jedince nebo skupinu čítající jen pár lidí. Tyto skupiny si jsou vědomi své slabosti a po několika verbálních urážkách na účet zadržujících a tlaku ze strany ochranky jsou ochotni z dané lokality odejít. Skutečný problém nastává, až když se jedná o skupiny čítající desítky členů. Takovéto skupiny si věří díky své početní převaze a je tedy mnohem problematičtější se s nimi vypořádat. Výhodou však je, že tyto skupiny nebývají ozbrojeny a jejich celková soudržnost je na minimální úrovni. Ochrance proto stačí identifikovat nejslabší články skupiny a ty podrobit výslechu. Jejich obvyklou obhajobou je pak skutečnost, že znají svá práva, zde ale také naráží na problém, jelikož neznají své povinnosti. Dalšími možnostmi jsou pak odvolání na právníky či policii a snaha zastrašit pracovníky PKB svou domnělou znalostí práv a zákonů. Tyto metody jsou však na zkušené pracovníky neúčinné a jedinci se dříve či později zlomí. Následně přiznají vše, a protože se jejich skupina zřekla a nechala všechnu vinu na nich, tak začnou vypovídat i proti nim. Tento proces má obrovskou výhodu oproti výslechu jednotlivců, kteří nic neřeknou z důvodu přátelských vztahů se svými vrstevníky a raději využijí svého práva nevypovídat. Díky tomu je pak možno předat policii všechny pachatele a ne jen vybrané jedince.

Předání policii však není jednoduché, jelikož se dané složky o podobné situace nezajímají a považují je za bezvýznamné. Není možno využít ani pravidelné policejní hlídky, protože takovéto situace považují za práci navíc a neobtěžují se přijít, když jsou povolány. Tyto informace vyplývají ze zkušeností ostrahy obchodních center. Podobné jednání lze pozorovat při policejním jednání se zadrženými, kde se neobtěžují kontrolovat míru alkoholu v krvi, marihuanu či jiné drogy, které mohlo zadržené dítě nebo mladistvý požit. Kon-

trola by vyžadovala čas a peníze, které je možno využít jiným způsobem a je proto od podobných praktik odpouštěno, nejedná-li se o zvlášť závažnou situaci.

Za nejproblémovější oblasti pro kontrolu a zadržení se považují oblasti mimo dohled kamerového systému, kde je možno provozovat cokoliv si pachatelé přejí až do doby, kdy na sebe upozorní. To bývá především skutečnost, že malují grafity po stěnách, kouří marihuanu a jiné omamné látky nebo jen obtěžují okoljdoucí svými návrhy, které mohou hraničit se sexuálním obtěžováním. Obtěžování pak probíhá globálně, bez zaměření na specifickou skupinu jako ženy nebo muži. Nejvíce ohroženou skupinou jsou pak ale malé děti, na které je nutno dohlížet, jelikož jsou snadným cílem teroru starších a mohou být pod silným tlakem donuceny k čemukoliv. Jsou zde ale i výjimky, kdy i dvanáctiletí ošahávají ženy ve výtazích. Je pak nutno monitorovat opravdu každý kout cílené oblasti, neboť nikdy nevíme, odkud se může nebezpečí objevit.

Jediným ubezpečením snad může být, že sexuálnímu obtěžování se lze vyhnout a majetková trestná činnost se pohybuje v řádech stovek až tisíců korun. Za největší škodu, která byla zaznamenána při podobné situaci, lze považovat částku deset-tisíc korun, při pochybných praktikách v obchodě a následnému poškození zboží v návaznosti na odhalení.

11 OPATŘENÍ

Nejzávažnějšími problémy, které jsem v této práci řešil, byly problémy sociálního charakteru vyplývající ze špatného života dětí a mladistvých způsobeného jejich rodiči a opatrovníky. Vliv prostředí má často až druhotnou roli, jelikož většina dotazovaných přiznává, že jejich problémy začaly již v dětství a byly často spojovány s nefunkční rodinou.

V takovýchto případech bych navrhoval pravidelné kontroly všech domácností, které mají ve své péči minimálně jedno dítě. Kontrola by měla probíhat několikrát ročně a měla by se zaměřovat nejen na informace poskytnuté rodiči a viditelným stavem domácnosti, ale měla by obsahovat i poznatky a názory sousedního obyvatelstva. Veškeré takovéto poznatky je nutno okamžitě zaznamenat, porovnat s celkovými informacemi na danou rodinu a relevantní informace pro jistotu znovu přezkontrolovat.

Návštěvy by se měly týkat i škol, které tyto děti navštěvují. Zde by pak pracovníci měly konzultovat tuto problematiku s učiteli a vymyslet vhodná opatření pro změnu této situace. Speciální pozornost by se měla věnovat žákům s problematickým chováním a sociálním zázemím. Sociální služby pak musí být o podobných případech náležitě vyrozuměny, aby bylo možno vybrat vhodný postup řešení.

Kontrola by se měla především zaměřovat na děti, jejichž rodiče prokazovali závažné poruchy chování. Tyto děti mají velkou pravděpodobnost dědičných genů, zejména pak v případech kdy se podobné chování projevovalo u obou rodičů. Genetické predispozice (genetické touhy po násilí) nejsou jen snem, ale vědecky podloženou realitou. Proto by bylo vhodné poskytovat těmto dětem bezplatnou psychiatrickou péči již od raného mládí a předejít tak pozdějšímu nekontrolovatelnému rozvoji těchto genetických predispozic.

Nadace, která by se starala o sociálně slabší, by byla taky jednou z možností. Jednalo by se pak o dotace školám, nikoliv rodičům, které by měli zajistit jídlo, školní pomůcky, oblečení a celkový pocit klidu a bezpečí v prostorách školy nebo jiného výchovného ústavu. Nutnost platby školám vyplývá ze skutečnosti, že problematické rodiny neinvestují získané dotace do svých dětí, ale využívají je ve svůj vlastní prospěch. Dobrá strava a pozitivní myšlení má velký vliv na vývoj jedinců v problémových situacích a je pak pro ně mnohem jednodušší zařadit se a důvěřovat budoucím podpůrným skupinám, které jsou z podobných důvodů vytvářeny.

Dohled nad policií, popřípadě jinými osobami, které mladistvého zajišťují, není vůbec snadná. Mnoho pracovníků policie a PKB ví, kde jsou kamery a jiná sledovací zařízení a jsou proto schopni vyvinout nadměrnou horlivost při zadržování pachatele v časových intervalech, kdy nejsou sledováni. Tomuto přístupu se dá předejít jedině striktním dodržováním předpisů a tvrdými tresty za jejich porušení. I přes to, že práce v terénu není jednoduchá, není možno, aby se zadržující choval nevhodně a působil zadržovanému nejen fyzickou ale i psychickou bolest spojenou s brutálním postupem při zadržování.

Kamerové systémy jsou však i problémem z pohledu dohledu na cílové oblasti, protože neposkytují kompletní pokrytí oblasti. Právě v oblastech bez kamerových systémů se můžeme setkat s nejproblémovějšími situacemi týkajícími se problematiky dětí a mladistvých jako jsou napadení a požívání tvrdých drog. Řešením je rozsáhlejší kamerový systém nebo více pracovníků, kteří by dostali na starost kontrolu právě takových problematických oblastí.

Nuda je jedním z nejzávažnějších problémů u mladistvých. Skutečnost, že mladistvý nemá co dělat, je vede k výkonu trestné činnosti a následným sankcím. Tento problém by se dal vyřešit povinnými mimoškolními aktivitami jak je tomu v jiných zemích. Mladistvý by byl povinen se jich účastnit a neměl by tudíž čas na jiné věci.

Testy na drogy a jiné povzbudivé látky jsou také problémem, s kterým se můžeme během vyšetřování setkat. Zajišťování důkazů požaduje, aby byly zajištěny všechny stopy, tak se ale v podobných případech neděje, nejedná-li se o zvláště důležitou kauzu. Problémem jsou finance a neochota vykonávat testy na lidech, jejichž stav je patrný již na první pohled. Tyto testy však již nejsou v dnešní době tak velkým problémem jak tomu bylo dříve. Vyšetření v laboratoři stojí jen několik set korun, ovšem i to se při počtech osob, s jakými pracujeme, neobejde bez značných finančních nákladů. Pomohlo by zvýšení kapitálu na nákup podobných testů a zákonná povinnost podobné testy vykonávat bez ohledu na okolnosti a pocity vyšetřovatelů. Pro drogy jako cigarety či alkohol by pak stačilo označení takových výrobků přímo na prodejně specifickým značením, které by na první pohled identifikovalo prodejnu, která podobné zboží dětem a mladistvým prodala. Následně by byla podobná prodejna tvrdě potrestána vysokými sankcemi a v případě nalezení prodáváče, který zboží prodal i výpověď na základě chování odporujícímu platným zákonům této republiky.

Problematika rasové diskriminace a problematika menšin obecně je pak důležitá při pohledu na skupinovou trestnou činnost. Tyto skupiny čítající desítky příslušníků různých ras a národností a vyznání jsou velkým problémem v jakékoliv situaci. Jejich největší silou je množství a vidina síly, kterou se snaží vyzařovat. Nejde-li pak ale o zvláště dobře organizovanou skupinu jedná se většinou o jednotlivce, kteří se sešli za určitým účelem a nechovají k sobě navzájem žádnou loajalitu. Řešení je pak jednoduché, stačí jen izolovat slabé články a vystrašit je natolik, aby se udali sami spolu s ostatními.

Problematika výpovědi a výslechu spočívá v nekvalifikovaných pracovnících, kteří tyto metody aplikují. V mnoha případech se jedná o problematiku dialogu, který končí monologem. Vyšetřující je nabádán k vytvoření přátelské atmosféry a důvěry mezi podezřelým a svou osobou. K tomu nedochází a proces pokračuje bez jakékoliv snahy o získání hloubkových informací. To by se dalo napravit seznamem kroků, které by si vyšetřující prošel před samotným započítím výslechu a upomněl se na své povinnosti.

Dále je zde povinnost vyšetřovatele být nestranný. To je velký problém zejména u osob, které toho zažily již mnoho a své vzpomínky a zkušenosti promítají do daného výslechu bez porovnání výpovědí se získanými důkazy. Může tak dojít k nedorozuměním mezi zainteresovanými osobami, které v lepším případě končí neochotou podezřelého spolupracovat a v horším psychickým kolapsem podezřelého v důsledku nadměrného tlaku. Zde se může uplatnit pozice dohlázeitele, který má vyšetřovatele kontrolovat a zabránit mu v překračování mezí daných zákonem. Na tuto pozici bych doporučoval osobu mimo policejní útvar (konzultant, psychiatr) aby nemohlo dojít k silové motivaci na daného pracovníka.

Tyto opatření by bylo vhodné aplikovat co nejdříve, zvláště pak ty zabývající se sociálním životem mladistvých. Počet trestných činů totiž stále narůstá a recidiva se pohybuje přibližně v 2 900 případech za rok a více. Alkohol a vliv drog je také důležitým faktorem, jelikož každý z nich čítá přes 1 000 případů ročně a nezmenšuje se.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo vytvořit analýzu prostředí, ve kterém se mladiství nacházejí, jeho výhody a nevýhody a analýzu postupů, které jsou s touto problematikou spojovány. Ve své práci jsem zjistil, že není důležitá jen problematika kriminality mladistvých, ale i problematika násilí páchaného na nich. O té se můžeme přesvědčit zejména v oblastech práce zabývajících se sociálním prostředím, ve kterém mladiství žijí, ale i v oblastech kriminologie.

Důvodem násilných činností mladistvých je většinou fakt, že dítě se „otiskne“ na své opatrovníky a snaží se je napodobovat. To, že největší procento mladistvých pachatelů pochází z konfliktních rodin, tuto teorii jen potvrzuje. Využívání hrubé síly a metod fyzických trestů těmto dětem vůbec nepomáhá a bylo by pro to vhodné uplatnit můj návrh kontrol obyvatel s dětmi, z důvodu včasného odebrání dítěte. Následky nemusí být nevratné a dítě má pak mnohem větší pravděpodobnost na zařazení do normální společnosti.

Na základě statistik jsem pak určil, že nejčastější trestnou činností páchanou mladistvými je majetková trestná činnost. Té se pak v průměru dopouští více než sedmdesát procent obviněných mladistvých. Dle výsledku mých studií je pak procento mužů obviněných z trestné činnosti daleko vyšší než procento žen, i když jsou jejich výsledky běžného života téměř totožné. Zde se pak projevují genetické predispozice, jelikož procento dědičnosti genů způsobujících agresivitu je daleko větší u mužů než žen.

Za nejčastější trestný čin je pak považována krádež majetku a spolu s věkem může docházet až k sexuálním deviacím, které nejsou neznámou pro naši oblast. Velmi závažným faktem je rostoucí brutalita mládeže při páchání trestné činnosti, zejména v oblastech vysokého zalidnění. Již jim nestačí člověka jen okrást, ale mají potřebu mu ještě fyzicky ublížit. S tímto druhem chování se pak můžeme setkat především v oblastech menšinyvých komunit, kde je praktika vytváření skupin od raného mládí zavedenou praxí.

Velký podíl na brutalitě má pak podle zjištěných poznatků alkohol, který nejen způsobuje odstranění většiny zábran, ale jen pouhá snaha odebrat alkohol mladistvému může mít za následek nejen verbální ale i fyzickou odpověď.

Na konci této práce jsem se pak zaměřil na problematiku mladistvých v oblasti PKB a jejich nejčastější činnosti. Taktéž jsem navrhl sérii protiopatření, které by mohly s danými problémy pomoci, pokud by se policie do řešení podobných situací začala aktiv-

ně angažovat. Celkově jsem stávající systém zhodnotil jako bludný kruh, kde se střetává neochota, nezájem a finanční nedostatky a není proto možno danou problematiku řešit jinak než s velkou časovou prodlevou z důvodů nedostatku potřebných zdrojů a snahy zainteresovaných skupin.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. 2003. *Mládež a delikvence*. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7178-771-X.
- [2] Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.
- [3] ZAPLETAL, J. Kriminologie. Díl II., Zvláštní část. Praha: Policejní akademie ČR, 1999. 170 s. ISBN 80-7251-003-7 .
- [4] JELÍNEK, J.; MELICHAROVÁ, D.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: s poznámkami a judikaturou. 1. vydání. Praha: Armex, 2009. 128 s. ISBN 978-80-86795-72-0.
- [5] Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
- [6] ZOUBKOVÁ, Ivana. 2002. *Kontrola kriminality mládeže*. Praha: Aleš Čeněk s.r.o. ISBN 80-86473-08-2.
- [7] Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a změně některých zákonů
- [8] Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě
- [9] JELÍNEK, J. Trestní zákoník a trestní řád. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, 1216 s. ISBN 978-80-87212-22-6.
- [10] FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. 2009. *Sociální patologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2781-3.
- [11] Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. ve znění pozdějších předpisů
- [12] ČÍRTKOVÁ, Ludmila. 2008. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2207-8.
- [13] KYRIACOU Chris. Řešení výchovných problémů ve škole. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7178-945-3
- [14] Zákon č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších změn a novel (trestní zákon)
- [15] Zákon č. 141/2014 Sb. ve znění pozdějších změn a novel (trestní řád)

- [16] PROCHÁZKOVÁ Marie. Ústavní a preventivně výchovná péče o děti a mládež s poruchami chování. In: VÍTKOVÁ Marie (ed.). Integrativní speciální pedagogika. Brno: Paido, 2004, ISBN 80-7315-071-9
- [17] VOJTOVÁ Věra. Podmínky edukace dětí s poruchami emocí nebo chování. In: PIPEKOVÁ Jarmila (ed.). Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno: Paido, 2006, ISBN 80-7315-120-0
- [18] Největší města české republiky [online]. 2008. [cit. 2015-05-07]. Dostupné z: <http://linkuj.cz/?id=show&viewnr=4&typ=0&par=63079>
- [19] Český statistický úřad. 2014. Věková struktura populace [online]. [cit. 2015-05-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>
- [20] *Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj za rok 2011 - 2015* [online]. 2014. 16 s.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CNS Centrální nervový systém.

ZSM Zákon o soudnictví a mládeži.

TSK Číselník takticko-statistické klasifikace kriminality

PKB Průmysl komerční bezpečnosti.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Česká republika – Zlín a Zlínský kraj.....	43
Obr. 2. Počet dětí a mladistvých na danou oblast.....	44

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Počet obyvatel města Zlín.....	43
Tab. 2. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti vražd za rok 2011 – 2015.....	45
Tab. 3. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti násilné trestné činnosti za rok 2011 – 2015.....	45
Tab. 4. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti mravnostní trestné činnosti za rok 2011 – 2015.....	46
Tab. 5. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti krádeže vloupáním za rok 2011 – 2015.....	47
Tab. 6. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti krádeže prosté za rok 2011 – 2015.....	48
Tab. 7. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v celkové majetkové trestné činnosti za rok 2011 – 2015.....	49
Tab. 8. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti ostatní kriminální činy za rok 2011 – 2015.....	49
Tab. 9. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti zbývající kriminalita za rok 2011 – 2015.....	50
Tab. 10. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti hospodářská trestná činnost za rok 2011 – 2015.....	51
Tab. 11. Statistický výkaz Policejního prezidia ČR pro Zlínský kraj v oblasti vojenské trestné činnosti, činů proti ústavnímu zřízení a míru za rok 2011 – 2015.....	53